

EL BOSC, UN DEBAT PENDENT

La vegetació i el paisatge del Montnegre

Oriol de Bolós

La menuda baronia de Montnegre

J.Ma. Pons i Guri

Entrevista: Tomàs Claramunt, propietari de l'Esplai d'Hortsavinyà

1 PRESENTACIÓ

La menuda baronia de Montnegre

7 MONOGRÀFIC

El bosc, un debat pendent

La vegetació i el paisatge del Montnegre i dels seus voltants (I)

La serralada del Montnegre Corredor i el Pla Tècnic de Gestió i Millora Forestal

El Parc Natural del Montnegre Corredor i l'activitat forestal

Reflexions sobre el Montnegre i el Corredor

28 FITXES

MASIA: Ca l'Oller de Fuirosos

ARBRES MONUMENTALS: Pi Gros d'Olzinelles

Arboç de Sant Esteve del Coll

FAUNA: Pit-roig

Guineu

ARBRE: Pi Pinyer

35 Massís del Montnegre. Canvi Global (I)

37 GENT DE MUNTANYA:

Tomàs Claramunt, propietari de l'Esplai d'Hortsavinyà

41 INDRETS I CAMINS:

ITINERARI 1: De Sant Martí de Montnegre a la torre de guaita, passant pel Coll de Basses

ITINERARI 2: Del Santuari del Corredor al Montalt

44 En la mort de Lluís Balaguer

45 MISCEL·LÀNIA

Els bolets de primavera

Resum meteorològic de l'any 2000

Notícies

L'Aulet. La revista del Montnegre i del Corredor

Consell de redacció: Ricard Estrada, Josep Maria Tusell, Josep Maria Panareda, Adela Gener, Josep Maria Sauri, Xavier Alfaras.

Disseny i maquetació:

Carme Puche

Correcció textos:

Roser Calvet

Fotografies:

Quim Reberté, Argi Ferrero

Il·lustracions:

Carles Puche, Xavier Puntés

Fotolits i impressió: IMGESA

Dipòsit legal: B-25599-01

El Montnegre i el Corredor. Ens estem acostumant a al·ludir-los plegats. Ben diferents i amb una idiosincràsia pròpia comparteixen, però, la seva condició de serralada litoral i, per tant, de rerafons muntanyós per a la gent del Maresme i de "muntanya de baix" per a les poblacions del Vallès Oriental i la Selva, muntanya propera i a l'abast per contrast amb el Montseny alterós i immens... Com a germans que són comparteixen també molts dels seus encants, però cada ú amb una personalitat poderosa: abrupte i intrincat el Montnegre, accessible i amable el Corredor. Aquests encants indubtables són amagats amb pudor i només qui els ha tastat en coneix l'existència: poc o gens de grans panoràmiques, res de cims inaccessibles o de salts d'aigua espectaculars. Però qui que alguna vegada s'hagi endinsant en una fondalada del Montnegre no en guarda la impressió? Qui pot oblidar la visió fugissera del gat mesquer o el xiscle de la miloca? Com restar insensible a l'harmonia de les tupides pinedes del Corredor?

On acaba l'acció de la naturalesa i on comença la mà de l'home és pràcticament impossible de destriar en aquests espais, tant complementàries han esdevingut una i altra. La intervenció humana tal com havia estat, però, ha desaparegut: La població tradicional ha emigrat i amb la seva marxa l'activitat agrícola i la conservació de les masies, tan abundants en aquestes serres, ha rebut un cop molt greu. El sector forestal, pobre a nivell de tot Catalunya, difícilment podia prendre el relleu d'aquella activitat... El reclam de la naturalesa és avui, però, molt fort, i la proximitat del Montnegre i del Corredor a zones densament poblades fa que dia a dia siguin més els qui s'hi atansen com esplai: excursionistes, naturalistes, caçadors, ciclistes, motoristes...

Com retornar la vida a les antigues masies, com recuperar els camps, els camins de peu, les fonts? Com fer rendible l'activitat forestal sense comprometre els recursos futurs? Com canalitzar els visitants tot evitant els impactes negatius? Quines activitats econòmiques en poden sorgir? Quin paper hi han de fer les administracions? Quin els propietaris? ...

Ningú no té la vareta màgica. Més ben dit: no hi han solucions màgiques. Però ens donarem per ben pagats si amb la revista que avui presentem podem contribuir a repensar el futur que desitgem, tot desvetllant les aportacions i la inquietud de tots els que d'una forma o altra se senten part del Montnegre i del Corredor.

Xavier Alfaras.

President de l'Associació per a la Defensa del Montnegre i Corredor.

ASSOCIACIÓ PER A LA DEFENSA DEL
MONTNEGRE - CORREDOR

Editat per: Associació per a la
Defensa del Montnegre i Corredor
Carrer Major, 189 SANT CELONI

LA MENUDA BARONIA DE MONTNEGRE

La baronia de Montnegre va ser establerta el 1274 per un document atorgat per l'infant Pere d'Aragó -el futur Pere el Gran- i Ponç de Gualba, gentilhome amb propietats a Gualba i a Sant Celoni, fins aleshores.

El Montnegre, entranyable racó de món, en altre temps havia tingut una diminuta baronia des del vessant d'aigües de la serralada fins a la plana del riu Tordera, entre Raminyó i Vilardell. Ja en l'alta medievalitat, quan s'estava gestant el petit país que amb el temps seria conegut amb el nom de Catalunya, el Montnegre era un *fiscum*, o territori pertanyent a la sobirana potestat comtal. De fet resultava un enclavament entre els incipients dominis feudals de la nissaga dels Umbert de Montseny i els dels vescomtes de Girona predecessors de la dinastia de la casa de Cabrera.

S'ha dit, i amb força raó, que els pobles més feliços són aquells que no tenen història, i en aquesta beatífica situació es trobava aquell petit retall de la nostra geografia, on els escassos pobladors anirien fent la viu-viu com podien, enmig de les pobres collites d'un blat magre i escadusser, a l'ombra d'una elemental o potser més simbòlica fortalesa que ni tan sols ha deixat en els nostres dies un rastre prou fiable per la seva actual identificació.

Cal esperar a les darreries del segle XIII perquè Montnegre comenci amb una identitat com a poble. Temps enrere, el nostre amic Xavier Renau ens posà a l'abast la troballa a l'Arxiu de la Corona d'Aragó d'una escriptura datada del 22 d'abril de l'any 1274, per la qual l'infant Pere, primogènit del rei Jaume I, concedia el castell de Montnegre amb el seu territori i les ínfimes jurisdiccions del mixte imperi al gentilhome Ponç de Gualba.

I, d'aquesta guisa, Montnegre començava el seu ingrés en la vida històrica, amb tots els neguits d'una minúscula baronia que podia inspirar algun respecte als seus soferts vassalls però cap dels poderosos de l'entorn. El seu castell va ser, fins i tot, presa fàcil per als pagesos de remença en bona part de la revolta de l'any 1485. La baronia de Montnegre va subsistir fins a l'extinció de les jurisdiccions baronals decretada per les Corts l'any 1812. La reorganització del principat de Catalunya amb la Nova Planta de l'any 1816 havia aigualit -ara en diríem "descafeïnat" - el poder dels barons, però el títol feia bonic i, fins i tot, a la papanateria de l'Ajuntament d'aquell llo-

garret, ben entrat el segle XIX encara li feia goig anomenar-se *Ayuntamiento de la Baronia de Montnegre*, contravenint la prohibició de fer ús de tot el que retreia el passat sistema feudal. La vida humana, la nostra mentalitat, els costums, les lleis i les maneres de dir, han canviat molt en aquests 727 anys que s'han descabdellat des d'aquell 23 d'abril de l'any 1274 i, per això, caldrà que fem una breu explicació sobre aquest document fonamental.

Els protagonistes del fet són, d'una banda, el conflictiu infant Pere -futur rei Pere el Gran- primogènit d'un Jaume I que ja era en el declivi d'una vida brillant de guerrejador sense visió d'estadista i catastròfic cap de la dinastia. Quan s'atorga el document, l'infant Pere era a Barbastro, al regne d'Aragó, en la campanya contra els nobles revoltats Ferran Sanchis de Castro i Eiximen d'Urrea. L'altre protagonista, Ponç de Gualba, era un gentilhome, senzill home lliure o aloer, o sia *home de paratge* amb patrimoni a Gualba i a Sant Celoni, al qual ni tan sols s'atribueix la condició de *domicellus* (donzell) que es donava als fills de cavaller aptes per passar, sens més, a la condició de *miles* una volta armats cavaller. Els Gualba, sense tenir la condició de nobles, eren gent benestant i prestigiosa.

L'Hostal de Sant Martí de Montnegre. Segons la tradició el castell de Montnegre hauria estat bastit en l'espai que ara ocupa l'hostal o la casa de Ca l'Auladell. Fotografia: Argi Ferrero.

La condició fiscal del castell i terme de Montengre, no s'hi veu en aquells moments, car l'infant Pere fa constar que li pertany en franc alou per compra que n'havia fet, sense dir a qui ni quan.

La concessió es fa a títol d'establiment, pel qual Ponç de Gualba paga l'entrada en dinar i es compromet a satisfer un mòdic cens anyal en reconeixement del domini major. Ponç de Gualba adquireix la fortalesa, amb el seu terme, o sia un castell termenat amb els drets inherents a aquella consideració jurídica, o sia, la de baronia, amb potestat damunt del territori i els seus habitants (1). El document respon a la mentalitat del moment i, fins i tot, empra el vocabulari i conceptes feudals, tant dels tradicionals com dels propis del dret comú que inspiren les col·leccions jurídiques del seu temps. Però la potestat jurisdiccional de la baronia no era transferida en la seva plenitud, sinó limitada al que se'n digué *mixte imperi*, o sia, les causes menors, reservant les majors i la imposició de penes de mort o de mutilació de membres a la superior jurisdicció de l'infant i que ben aviat fóra del rei. El vassallatge del baró de Montnegre en vers la corona l'obligava a entregar la potestat del castell segons l'ús feudal i participar ens hosts i cavalcades a voluntat del príncep o del veguer de Barcelona (2), de tal manera que els habitants de Montnegre demés de prendre part en l'exèrcit de llur baró els calia fer-ho en el del rei. Les sentències donades pel baró de Montnegre o pels seus jutges podien ser apel·lades a la cort reial, mentre que en les baronies que eren en *mer imperi* les apel·lacions pertanyien al mateix baró. L'infant Pere també volgué retenir per a ell i els seus successors un conjunt de drets dimanants del *directum dominium*, (o "dreta senyoria", com així li era dit en l'idioma català d'aleshores).

El govern de la baronia de Montnegre fou molt primari, no es podia esperar res més d'una jurisdicció d'àmbit tant reduït. La feina del baró era trobar un bon batlle i qui fés de saig (agutzil o nunci) i, de fet, va haver de prescindir de la creació de la notaria a què tenia dret. Els habitants de Montnegre havien de fer ús dels primaris serveis notariais del rector de l'església o bé, com fou més habitual, anar a atorgar a les notaries de les poderoses baronies veïnes. Altrament tampoc no tingué el corresponent jutge ordinari permanent.

Hem cregut que valia la pena d'afegir ací una versió en la nostra llengua d'aquell interessant document redactat en el llatí curialesc del seu temps:

Sàpiga tothom: Com Nós l'infant Pere, primogènit de l'il·lustre rei d'Aragó, per Nós i per tots els nostres hereus i successors, us establim i concedim a vós Ponç de Gualba, als vostres i a tots aquells a qui voldreu, el nostre castell anomenat Montnegre, amb la fortalesa i cases de l'esmentat castell i amb tots els seus masos i bordes, les seves terres i possessions, tant ermes com en conreu, a les muntanyes i als plans, amb les oliveres i altres arbres de tota mena, els homes i dones, prats, pastures, horts, boscúries, caceres, deveses, i garrigues, aigües i (llurs) conduccions, fonts i rieres, cingleres, turons i muntanyes, amb tots llurs termes i pertinències i amb els censos, rèdits, lluïsmes, profits, serveis, emprius, redempcions d'homes i dones, fermes (de dret), seguretats (3), plets i qualsevols altres drets que tenim, rebem o hem de rebre, o d'alguna manera hem acostumat (tenir) en l'esmentat castell i en el seu terme, (amb) homes i dones que els habiten o hi habitaran, qual castell, dins del nostre comtat de Barcelona i del bisbat de Barcelona, el tenim i posseïm en franc alou per raó de compra que n'hem fet.

Us fem aquesta donació i concessió a vós i als vostres per tal de que, perpetuament, per Nós i els nostres successors, tingueu els esmentats castell i fortalesa amb tots llurs termes, pertinences i habitants i habitants, tal com us correspon, sotmès al nostre dret de reclamar-ne la potestat a ús i costum de Catalunya, de tal manera que vós i els vostres successors en dit castell sigueu homes de Nós i dels nostres successors, i ens tingueu per senyors majors i preferents i, si s'esdevingués que Nós o els nostres successors fossim en guerra amb altres senyors vostres, us n'haureu de desfer i dar-nos ajut contra d'ells, excepció feta de l'abat i comunitat del monestir de Sant Cugat del Vallès.

A demés, vós i els vostres, veniu obligats a donar perpètuament a Nós i als nostres, en la festa de Nadal i cada any, un parell de paons bons i rebedors, com a cens i reconeixement del domini.

També, Nós i els nostres tenim (dret de) pau i guerra en el castell, que podem exercir en ell, el seu terme i els seus habitants, contra tota mena de gent; i vós i els vostres hereus i successors, sempre que en sigueu requests per Nós o pels nostres, ens haureu de seguir, tant a Nós i successors com al veguer de Barcelona, en el nostre exèrcit, amb la major part dels homes del territori del castell, fins a tres o quatre lleugues fora del terme.

Demés, ni vós ni els vostres hereus o successors no podreu acollir bandits, lladres o altres malfactors, ans bé bon punt tingueu coneixement que n'hi hagi dins del terme del castell, sense cap excusa, els haureu de perseguir, prendre'ls a poder vostre i fer-ne entrega a Nós o al veguer de Barcelona.

Fem aquesta cessió de tal manera que ens retenim perpètuament, per a Nós i els nostres successors, el bovatge i la justícia de sang i (mutil·lació) de membres- També ens retenim, per a Nós i els nostres, totes les apel·lacions i causes d'apel·lació de tots i cada un dels casos seguits entre els homes del terme de dit castell, tant si són patrimonials com d'altres matèries. Així mateix ens retenim que, si algú sota el nostre domini o del dels nostres successors, que no sigui del terme del castell, tenia qüestió amb homes del dit terme, cas de ser interpel·lats pel nostre veguer de Barcelona fent mostra d'indicis o proves pels quals es dedueixi que la demanda no és maliciosa, dins dels 10 dies d'ésser-ne requests, n'haureu de respondre i pledejar sota la nostra potestat o la del nostre veguer de Barcelona i us podrem obligar a que ho feu, excepte en les qüestions sobre terres del terme del castell, que seran seguides i resoltes en poder vostre o del vostre batlle, menys les apel·lacions que ho seran com s'ha dit més amunt. Però totes les causes o qüestions que es moguin o facin entre homes del terme de l'esmentat castell, seran seguides i resoltes en poder vostre o del vostre batlle, salvada a nosaltres l'apel·lació, com així us concedim a vós i als vostres, que tant vós com els homes i dones d'aquell terme no sereu sotmesos a la ferma o consentiment nostre en les escriptures d'esponsalles, vendes i qualsevols altres alienacions que s'atorguin sobre finques del dit terme, sino que (aquests drets) us pertanyeran lliurement i amb lurs profits a vós i als vostres, i podreu, sense el nostre consentiment o intervenció, fermar els establiments que es facin en el terme del castell, mentre no sigui en frau o dany evident dels nostres drets i domini, salvada sempre, en totes les coses, la senyoria que en retenim segons s'ha dit abans.

I per això, ni vós ni els vostres podreu fer, proclamar o elegir cap altre senyor sino Nós i els nostres successors, de tal manera que podreu vendre, donar, entregar, alienar o empenyorar el castell amb tots els homes, termes i pertinences, segons la vostra voluntat, salvats però en això els nostres drets, cens, domini, terços, lluïsmes i tot el demás que, segons més amunt s'ha dit, ens retenim.

Per aquest establiment, donació o concessió, hem rebut de vós 18.000 sous en moneda ternal de Barcelona i ens en donem per pagats i satisfets segons la vostra voluntat. I, per això, renunciant a les excepcions de no haver rebut o no comptat el dinar, us prometem que el que us havem donat o establert ho hem fet de tal manera que vós, els vostres i aquells a qui voldreu, els hagueu, tingueu i posseïu en pau, obligant per això els nostres béns siguin els que siguin i arreu on es trobin.

I jo, Ponç de Gualba, havent rebut de Vós, senyor infant Pere, aquesta donació i establiment tal com s'ha dit, tot confessant tenir per Vós l'esmentat castell, per mi i pels meus hereus i successors en aquest, prometo que tant jo com els meus tindrem com cal castell i fortalesa i us n'en retrem la potestat de bon grat o per força (4) sempre que Vós o els vostres la reclamareu, tal com s'ha explicat i més amunt és dit i és retingut, ho complirem sens contravenir-ho i, per això, us hi obligo el castell, i us faig homenatge de boca i mans, rebent-vos per únic senyor i major,

Donada a Barbastro el X de les kalendes de maig de l'any del Senyor MCCLXX quatre,

Se+nyal de l'Infant Pere primogènit de l'il·lustre rei d'Aragó, Se+nyal de l'esmentat Ponç de Gualba qui tot això lloo, atorgo i fermo. En són testimonis G. de Fonts, Garcies Ortiz de Açagra, Gombau de Benavent, Pelegrí d'Ahonès, Bernat de Montpaó.

Se+nyal de Pere de Sant Climent escrivà de l'esmentat senyor infant Pere, que per manament d'aquest he fet i clos aquesta escriptura al lloc i any abans dits.

1) Sobre aquesta matèria, vegeu el nostre *Compendi sobre els drets els castells termenats* (segles XIII-XV), en Recull d'estudis d'Història jurídica catalana, p. 339-352.

2) Independentment de l'obligació limitada a l'aplicació de l'usatge *Princeps namque*.

3) El text llatí emprà el mot *stacamentis*, que en la nomenclatura feudal s'assemblava a fermes, seguretats o garanties.

4) El document emprà la fórmula feudal *iratus et pacatus*, que a voltes s'expressa també per *sive iratus sive pacatus* o per *iratus et paccatus in lite et in quiete*, de difícil traducció al peu de la lletra i amb un sentit equivalent a "tant enutjat com satisfet", "vulgueu o no vulgueu", "de bon grat o per força", "tant si plau com no", etc.

EL BOSC, UN DEBAT PENDENT

L'AULET

La primera imatge que ens ve quan pensem en el Montnegre i el Corredor és la d'un bosc: una terra de boscos. Per això no és exagerat dir que el futur que espera al Montnegre i el Corredor és el futur que espera als seus boscos.

I tanmateix el futur del bosc és una incògnita. Boscos que són fruit d'una intervenció humana perseverant al llarg de segles ara corren el risc de veure's privats d'aquesta acció, una acció que ha afavorit unes determinades espècies, que ha seleccionat els peus més aptes, que ha plantat, regenerat, estassat, construït camins...

L'escassa rendibilitat del bosc ha anat fent minvar el nombre de gent que en viu: al propietari cada cop li calen dosis més altes de voluntarisme per ocupar-se'n i cada cop és més difícil trobar colles de bosquerols competents.

Des de l'Aulet veiem amb preocupació la realitat del bosc del Montnegre i del Corredor, tot copsant el contrasentit que representen uns boscos que teòricament ho tenen tot: valor ecològic, aptitud per a l'explotació forestal i atractiu paisatgístic i que, en canvi, tenen al davant un esdevenidor problemàtic. Per això el monogràfic d'aquest primer número el dediquem al bosc, i el titulem El bosc, un debat pendent.

Pendent, perquè és urgent que s'adoptin mesures eficaces per assegurar la gestió ordenada d'aquests boscos: incentivant-la, promovent el compromís de les parts afectades perquè es porti a terme, desplegant polítiques de R+D per a trobar noves sortides als seus productes, maldant perquè hi hagi professionals preparats. Els plans tècnics de gestió són un primer pas en la bona direcció, però cal un gran esforç econòmic i de concertació a moltes bandes perquè aquests plans no es quedin en un mer tràmit burocràtic.

Pendent també perquè no s'ha encertat a traduir l'interès social cap al bosc en polítiques que n'assegurin la pervivència, en assolir que el fenomen de la demanda de natura no signifiqui una amenaça sinó un valor afegit per als nostres boscos.

LA VEGETACIÓ I EL PAISATGE DEL MONTNEGRE I DELS SEUS VOLTANTS (I)

ORIOI DE BOLÒS

DE GIRONA A BARCELONA, UNA TERRA MEDITERRÀNIA MOLT SINGULAR

L'espai no gaire allunyat de la mar i situat al sud del riu Ter i al nord del Llobregat ha cridat fortament l'atenció dels botànics i també de la gent atreta pels paisatges exuberants i complexos. Ja el doctor Pius Font i Quer, el mestre principal dels botànics catalans moderns, es va adonar de seguida del fet insospitat de la presència, a la plana de la Selva i als indrets veïns, d'un nombre considerable d'espècies de plantes típiques de les terres europees properes a l'oceà Atlàntic i raríssimes dins la regió mediterrània.

Aquest fet també va sorprendre, quan va venir a Catalunya, l'insigne geobotànic suís Josias Braun-Blanquet, el qual admirava l'existència, a baixa altitud i en plana mediterrània, de claps de vegetació semblants als de la seva terra. Així mateix el fitogeògraf alemany Hermann Meusel, una altra personalitat de primer rang, va arribar a incloure una gran part de Catalunya dins el territori submediterrani, i aquesta interpretació ha estat difosa per alguns dels tractats científics moderns més utilitzats pels estudiants europeus. Meusel no va tenir ocasió d'observar prou completament el territori català i de comparar les terres submediterrànies d'Osona i de Pallars, en les quals el bosc de roure martinenc o de pi roig és dominant, amb el pla de la Selva o amb la major part del Montnegre, on la vegetació principal és mediterrània i les espècies no mediterrànies, encara que siguin força nombroses, són esporàdiques o limitades a nuclis de caràcter extrem.

A la major part del Montnegre i a la totalitat de la terra baixa que l'envolta, la vegetació dominant és la dels alzinars, de la sureda i dels pins mediterranis. És ben bé mediterrània encara que inclogui algunes espècies atlàntiques o medioeuropees i claps limitats de vegetació d'aquest caràcter. Aquests nuclis anormals distingeixen, però, aquest territori tant dels de més al sud i a l'oest com també dels de més al nord, de l'Empordà, del Rosselló i de Narbona, en els quals la tramuntana, que ve de l'interior, genera un aire més sec.

La vegetació del Montnegre i de les terres veïnes, amb plantes extramediterrànies, respon a un clima especial, amb una mica més de pluja que en les terres veïnes i amb un aire més humit, aire ascendent que ve de la mar propera. En la qualificació dels climes, hom té sovint en compte per a valorar llur relació amb la vida vegetal només la temperatura i les precipitacions i no considera la humitat de l'aire, dependent del vent i de la influència de la mar, i molt important per a la qualitat de vida de les plantes. La humitat de l'aire sol diferenciar les terres properes al litoral de les interiors, i també les que reben el vent marí ascendent de les que el reben descendent, que ha passat per terra alta i, en pujar, ha cedit més o menys de la seva humitat. Ja és sabut que el vessant occidental del Montseny té una vegetació més seca que el vessant oriental, i que la vegetació del Montnegre, més marítim, a una mateixa altitud, té un matís una mica indicador de més humitat que la del Montseny i que, fins i tot en el mateix Montnegre, la part orien-

tal del vessant obac és una mica més significativa d'humitat que la de la part occidental.

Cal recordar, finalment, que els sòls d'aquesta terra són, en general, silícics, de tendència àcida, bé que, com ja assenyala al doctor Pere Montserrat, en alguns punts, cap al cim del Montnegre, etc., hi ha petites vetes calcàries que permeten l'entrada d'espècies calcícoles, fora d'aquests llocs inexistents, com són, per exemple, algunes espècies del bosc de roure martinenc (*Quercion pubescenti-petraeae*).

EL CONJUNT DEL PAISATGE VEGETAL

El Montnegre, que ultrapassa lleugerament 750 m d'altitud, i el Corredor, que assoleix prop de 640 m, són muntanyes cobertes de bosc, exceptuats alguns espais ocupats per habitatges i les àrees que han sofert accions humanes alteratives. L'altitud del Montnegre fa que s'hi manifesti una tendència a la disposició del bosc en estatges superposats, com és natural a les muntanyes altes, en les quals el clima esdevé més fred i sovint també més humit com més amunt. Al vessant sud, el més assolellat, el bosc d'alzines, tot l'any verd, de vegades amb sureres, arriba fins a dalt de tot. En canvi, a l'obac, la surera no puja gaire i l'alzinar cap amunt perd algunes espècies mediterrànies sensibles al fred i en rep d'altres de l'Europa humida, lentament es transforma en l'alzinar muntanyenc. A més, a la part més alta de l'obac, l'alzina perd força i és substituïda en gran part per arbres i espècies petites de caràcter medioeuropeu, que perden el fullatge a l'hivern.

El terreny àcid d'aquestes muntanyes i de les terres veïnes és poc favorable al pi blanc (*Pinus halepensis*). El pi pinyer (*Pinus pinea*) hi és més abundant i passa a ésser-ho molt a la terra baixa i plana de la Selva. Les castanyedes, segons sembla introduïdes en temps antic per l'home, són ara importants en els obacs. Les fondalades ombrívols i fressades porten sovint una vegetació exuberant, llenyosa i herbàcia, molt habitualment dominada per espècies que tenen l'òptim a l'Europa mitjana. Una particularitat del Corredor és l'existència d'un bosquet de pi roig (*Pinus sylvestris*), que recorda terres més nòrdiques.

El massís del Montnegre des del Montseny. La fotografia permet veure íntegrament el seu vessant nord: des de Blanes, a l'esquerra, fins a Collsacreu, que el separa del Corredor, a la dreta. Com és habitual, el Montnegre s'apareix com una massa boscosa i hi podem apreciar les diferents valls que formen les rieres de Ramió, Fuirosos, El Sot Gran i Olzinelles. Fotografia Quim Reberté.

L'alzina és l'arbre més abundant al Montnegre i el Corredor. Al vessant sud, el més assolellat, el bosc d'alzines, tot l'any verd, de vegades amb sureres, arriba a dalt de tot. A l'obac perd força i és substituïda freqüentment per altres espècies de l'Europa humida.

LES COMUNITATS O ASSOCIACIONS DE PLANTES MÉS IMPORTANTS

L'alzinar

L'alzina (*Quercus ilex*) és l'arbre que, en estat natural, ocuparia més espai, segons sembla, a la part nord occidental de la regió fitogeogràfica mediterrània. El fullatge de l'alzina, que es manté verd tot l'any, és format per fulles petites però dures i opaques, que no deixen passar la llum, de manera que als alzinars densos hi ha poca claror, cosa que fa impossible la vida, dins el bosc, de les plantes que en necessiten. Només s'hi fan espècies adaptades a viure en els boscs ombrosos.

L'alzina tendeix a fer-se ampla i no gaire alta, sobretot allà on la tallen força jove, i necessita un clima mediterrani no gaire sec, de manera que ja a Barcelona acostuma a preferir les terres poc àrides. Alhora, no sol viure tampoc als racons molt ombrívols i humits, on de vegades és substituïda per arbres de fulla caduca i per espècies extramediterrànies. Al Montnegre l'alzina arriba fins a dalt de tot, però evita els indrets poc assolellats i molt humits.

En les contrades que ara tractem, les alzines són sempre de la subespècie típica (*Quercus ilex* ssp. *ilex*), la més adaptada als climes no gaire secs. Els alzinars normals solen incloure un cert nombre d'arbustos i algunes lianes. L'heura és una liana sempre verda que viu bé en ambients molt variats i, als alzinars, es pot enfil·lar damunt dels arbres, però sovint cobreix la terra en el bosc dens, poc alterat per l'home. En llocs d'ambient normal, l'alzinar sol ésser una associació d'espècies característiques amb algunes altres plantes no tan específiques. Hem de dir que, en aquests llocs, la composició d'aquest bosc és gairebé absolutament igual de Marsella a Barcelona i encara més al sud.

A les nostres muntanyes mediterrànies la composició dels alzinars varia una mica amb l'altitud. Això ha portat a distingir diverses varietats i dues associacions diferents que passen progressivament d'una a l'altra: l'alzinar amb marfull (*Viburno-Quercetum ilicis* = *Quercetum ilicis galloprovinciale*), de la terra baixa, i l'alzinar muntanyenc (*Asplenio-Quercetum ilicis* = *Quercetum mediterraneo-montanum*).

a) L'alzinar amb marfull

Entre les espècies més típiques de l'alzinar de terra baixa, a part l'alzina, hi ha el marfull (*Viburnum tinus*), arbust de fulla força gran, sempre verda i amb ramells de flors blanques i l'heura (*Hedera helix*), espècies de poques exigències.

Són més o menys característiques, entre d'altres, les plantes següents. L'arboç (*Arbutus unedo*) és un arbust o arbret sempre verd, amb fulles llargues i lluent i fruits comestibles, les cireres d'arboç, que es fa als alzinars poc densos, amb una mica de claror. L'aladern de fulla ampla (*Phillyrea latifolia*) és un arbust de fulla persistent tot l'any i coriàcia, com gairebé totes les plantes llenyoses dels alzinars, i creix sobretot allà on els arbres són poc densos. El lligabosc mediterrani (*Lonicera implexa*) és una liana fullada tot l'any. L'esbarzer o romeguera comuna (*Rubus ulmifolius*) és una liana espinosa que perd la fulla en temps molt fred, i es fa sobretot fora del bosc, a les bardisses de les clarianes humides. L'englantina (*Rosa sempervirens*),

el roser silvestre, creix com a liana espinosa i verda tot l'any. L'esparreguera o esparguera boscana (*Asparagus acutifolius*) és una petita liana amb un gran nombre de tiges curtes que tenen aspecte de fulletes molt primes (els fil·locladis), i es fa sobretot a les clarianes del bosc. El galzeran o boix marí (*Ruscus aculeatus*) és una planta estranya, sempre verda, que fa uns fil·locladis plans que tenen aspecte de fulla i porten fruits esfèrics vermells. La rogeta (*Rubia peregrina*) és una herba enfiladissa amb fulles estretes i aspres, sempre verdes i dures. La falzia negra (*Asplenium adiantum-nigrum* ssp. *onopteris*), una falguera no gaire gran, és molt característica dels alzinars i boscos semblants. La viola d'alzinar (*Viola alba* ssp. *dehnhardtii*) és una violeta que floreix en arribar la primavera.

b) L'alzinar muntanyenc

En pujar més amunt, sobretot a l'obac del Montnegre, les espècies més fredoliques esdevenen més rares o desapareixen, mentre que n'apareixen d'altres que solen tenir l'òptim a l'Europa humida, entre elles l'escorodònia (*Teucrium scorodonia*), herba que necessita terra àcida, la gódua o ginestell (*Sarothamnus scoparius*), arbust dels boscs esclarissats no calcaris, el ginebre (*Juniperus communis* ssp. *communis*), arbust o arbret de fulles estretes i punxents que es mantenen verdes tot l'any, el lligabosc atlàntic (*Lonicera periclymenum*), liana que perd el fullatge a l'hivern, la prunel·la pirinenca (*Prunella grandiflora* ssp. *pyrenaica*), herba baixa, la verònica oficial (*Veronica officinalis*), herba que es fa principalment als boscs de fulla caduca, etc., i també roures de diverses espècies, castanyers procedents de les castanyedes i altres plantes.

c) La sureda

Les suredes són poblacions de vegetals poc diferents dels alzinars, per això solen ésser considerades com a simples variants de la mateixa associació (*Viburno-Quercetum ilicis suberetosum*). L'espècie dominant, la sureta o suro (*Quercus suber*) sembla que és espontània, però ha estat molt propagada per l'home, que la fa servir per tal d'obtenir el suro emprat per a moltes coses. És un arbre molt semblant a l'alzina, però amb l'escorça molt gruixuda i berrugosa —aquesta escorça és el suro comercial. El fullatge no és pas tan dens com el de l'alzina, de manera que dins la sureda poden viure espècies vegetals que necessiten més claror que la dels alzinars. El bruc boal (*Erica arborea*) no es fa pas gaire bé dins els alzinars, algú diu que els fa malbé, cosa que en part deu ésser veritat perquè absorbeix aigua i nutrients de la terra, però, en realitat, més que un perjudicador de l'alzinar és un indicador de l'aclarida que ha sofert el bosc, en general per acció de l'home. A les suredes sí que és veritat que el bruc boal es fa bé. A l'Àfrica del nord ha estat observada la seva vida vigorosa en suredes poc alterades. La surera no pot viure en els sòls calcaris mentre que l'alzina es fa tant en terres calcàries com en sòls sense calç.

Les suredes necessiten climes relativament plujosos, en general, a Catalunya de més de 600 mm de precipitació anual, mentre que els alzinars encara són dominants als voltants de Barcelona i més al sud, en terres una mica més seques. D'altra banda, allà on existeixen tots dos arbres la sureda se sol fer principalment en els vessants assolellats i sovint en terreny permeable, una mica arenós, en el qual l'aigua de pluja s'evapora o va aviat terra endins. Els alzinars, en canvi, prefereixen els obacs i les terres argiloses, poc permeables, amb humitat més duradora a les capes de terra poc profundes, si bé eviten els sòls molt humits de la vora de rius i rierols. El pi

La surera o suro, sembla que és espontània, però ha estat molt propagada per l'home. El fullatge no és tan dens com el de l'alzina. On conviuen les dues espècies el suro sol ocupar els vessants assolellats i amb terres permeables, una mica arenosos. A la fotografia, una sureda prop de Sant Martí.

**“L'àrea amb bosc
caducifoli més
important és la que
hi ha a la part alta
de l'obac del
Montnegre,
de 600 m en amunt”**

pinyer (*Pinus pinea*) es fa principalment a les suredes, el pi blanc (*Pinus halepensis*) sol conviure amb l'alzina. Mates i arbustos amics de la llum com la gódua o genistell (*Sarothamnus scoparius*), l'argelaga negra (*Calicotome spinosa*), la gatosa (*Ulex parviflorus*), el matapoll (*Daphne gnidium*), etc., no són rars a les suredes.

ELS BOSQUETS D'ARBRES QUE PERDEN LA FULLA A L'HIVERN

El Montnegre i les muntanyes, més baixes, que l'acompanyen són coberts de bosc tot l'any verd. Hi ha, però, petits claps d'arbres de fullatge caduc en obacs frescals i a la vora de les aigües i al fons de les valls humides. L'àrea amb bosc caducifoli més important és la que hi ha a la part alta de l'obac del Montnegre, de 600 m en amunt. En aquest espai apareixen una sèrie d'espècies poc freqüents a la regió mediterrània.

a) Els roures

Són els arbres més abundants en aquests bosquets caducifolis i són representats per quatre espècies: el roure de fulla gran (*Quercus petraea*), el roure martinenc (*Quercus humilis* = *Quercus pubescens*), el roure africà (*Quercus canariensis*) i el roure cerrioide (*Quercus cerrioides*).

El **roure de fulla gran** pot ésser conegut per les branquetes novelles sense pèls o gairebé sense cap pèl. És una espècie plenament mediterrània, molt abundant en els boscs de l'Europa humida. A Catalunya és rar fora dels Pirineus i de llurs voltants, però arriba fins a les muntanyes de Prades. Al Montnegre és l'arbre principal del bosc que perd el fullatge a l'hivern i seria molt més abundant si no l'haguessin malmès. Segons diu Pere Montserrat baixa fins a 400 m.

El **roure martinenc**, amb fulles de 4 a 12 cm, peludes a la cara inferior i amb el cap de les dents ordinàriament arrodonit, és un arbre submediterrani molt comú a la part baixa dels Pirineus i a les terres properes. El seu fullatge s'asseca en venir l'hivern, però les fulles seques romanen a l'arbre fins al final del temps fred. És nul o rar a la part meridional de Catalunya, al sud de Barcelona, i ja no existeix al País Valencià.

El **roure africà**, malgrat el nom llatí que ha rebut, no existeix a les illes Canàries, però és l'únic roure realment mediterrani. Viu a les muntanyes plujoses de l'Àfrica del nord i s'estén a la part sud-oest de la península Ibèrica. Es troba també en alguns punts de les muntanyes catalanes properes a la mar i té gairebé l'extrem nord al Montnegre, més enllà, cap a la Garrotxa, encara hi ha individus que s'hi assemblen i deuen ésser híbrids. Té les fulles força grans, que sovint no s'assequen fins que ha avançat el fred; en els individus ben fets solen tenir de 6 a 18 cm de llargada i de 8 a 16 nervis a cada costat; quan són joves tenen pèls a la cara inferior i a l'estiu perden pilositat, només hi solen restar alguns pèls rossencs a les bifurcacions dels nervis, llavors la cara inferior es cobreix d'una mena de cera fina d'un gris blavenc semblant a la de les peles del raïm o de les prunes.

El **roure cerrioide**, segons sembla, és el que resulta de la hibridació del roure martinenc amb el roure valencià (*Quercus faginea*), que és un roure de fulla petita que es fa en una gran part de les muntanyes de la península Ibèrica i del nord d'Àfrica, però que no apareix a les terres marítimes poc

àrides al nord de Garraf, si bé és abundant a les contrades interiors, moderadament plujoses, de Catalunya; les fulles petites, gairebé com les de l'alzina, amb dents agudes i amb pèls curts, separen el roure cerrioide del roure martinenc.

b) El faig

El faig (*Fagus sylvatica*) és un dels arbres més significatius dels paisatges de l'Europa humida. És molt fàcil de reconèixer per l'aspecte de les seves fulles i dels fruits, les fages. Al Montseny fa grans boscúries però al Montnegre només és representat per un petit nombre d'individus que el doctor Pere Montserrat va descobrir a la part més alta de la muntanya. En els punts més favorables de l'obac s'hi fan també algunes de les espècies pròpies de les fagedes, sobretot vora l'extrem oriental del Montnegre, el que rep més directament l'aire ascendent, humit, que ve de la mar; entre elles: el buixol (*Anemone nemorosa*), herbeta que a la primavera cobreix de flors la terra de les fagedes europees que viuen bé, la lúzula selvàtica (*Luzula sylvatica*), la canuguera comuna (*Cardamine heptaphylla* = *Dentaria pinnata*), molt característica de les fagedes, la mèlica uniflora (*Melica uniflora*), petita graminia de les fagedes que podem veure també en molts dels boscs frescals d'una gran part de les terres catalanes, etc.

c) L'avellaner

L'avellaner (*Corylus avellana*) és l'arbust o arbret autòcton que produeix les avellanes comestibles; les seves fulles, grans i aspres, es perden en venir l'hivern i la florida és durant el temps del fred. És una espècie principalment mediterrània, però no és pas rar en els clots humits de les muntanyes de la part més plujosa de Catalunya, on sol viure juntament amb altres espècies de l'Europa humida. És freqüent en els racons frescals del Montnegre.

d) El bedoll

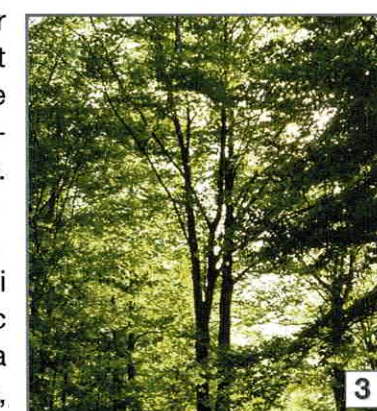
El bedoll comú o beç (*Betula pendula*) és un arbre caducifoli de fulla fina i bellugadissa, semblant a la del trèmol, però més o menys triangular, tronc blanc. Espècie mediterrània, és freqüent als Pirineus i encara present a Collsacabra. Pere Montserrat el va descobrir a la part alta del Montnegre, on és molt rar. A les terres on viu bé sol ocupar les clarianes del bosc, en les quals creix ràpidament.

e) El trèmol

El trèmol (*Populus tremula*) és un arbre d'aspecte semblant al del bedoll, amb fulles més o menys arrodonides, molt bellugadisses, d'on vénen els noms que li donem. Fa una funció semblant a la del bedoll, a les clarianes del bosc. A Catalunya és abundant a les terres del nord, petites poblacions arriben a algun racó ombrivol de muntanya fins a la part septentrional del País Valencià. Al Montnegre i als seus voltants no és pas molt rar.

f) El castanyer (*Castanea sativa*)

Segons sembla no és pas un arbre autòcton, sinó introduït per l'home en temps molt antic. Actualment és abundant i molt cultivat al Montnegre i a les muntanyes properes. Només viu en terres sense calç i amb un ambient una mica humit. Les castanyedes, tan nombroses i extenses en els vessants obacs, són emprades per a obtenir fusta, que ha servit per a la fabricació de bótes i d'altres objectes. També són aprofitats els fruits, les castanyes. Els mètodes de cultiu de les castanyedes han estat estudiats molt seriosament per l'il·lustre professor de la Universitat de Montpeller, Joan

Arbres que perden la fulla a l'hivern: De dalt a baix: 1. Fulles de roure martinenc, una de les quatre espècies de roure que podem trobar en aquestes muntanyes. 2. Fulla de castanyer, amb la seva flor. El castanyer va ser introduït per l'home per la seva rendibilitat, i ha estat objecte de cultiu a força indrets de la zona. 3. Un grup de faigs. El faig és molt rar en el Montnegre: hi trobem un petit nombre d'individus a la part més alta. **Fotografies: Quim Reberté.**

Susplugas, català del Rosselló, el qual ha arribat a la conclusió que, tal com solen ésser tractades, les castanyedes originen greus processos d'erosió del sòl, o sigui de pèrdua irreversible de la terra fèrtil, que en espais inclinats i sovint sense la protecció vegetal indispensable, és arrossegada cap avall quan plou.

LA VEGETACIÓ DELS TORRENTS I DE LES RIERES QUE HI HA AL FONS DE LES VALLS

En ambient humit i moltes vegades en terrenys sovint inundats, hi sol haver comunitats d'arbres i arbustos especials, tots sense fullatge a l'hivern, i sempre acompanyats per algunes herbes més o menys tendres. En general aquestes associacions de vegetals mesòfils o higròfils són integrades per espècies que tenen l'òptim a la regió mediterrània. Els bosquets que generen són ordinàriament rics i exuberants, sobretot a les terres de clima una mica humit de la part septentrional de la regió mediterrània. Ho són molt a la comarca de la Selva i a les muntanyes properes, com és el Montnegre. Naturalment, en terres europees extramediterrànies encara poden ésser més riques i vigoroses, però amb freqüència són molt semblants a les nostres.

Les comunitats vegetals de la vora de l'aigua, en gran part llenyoses, en general se succeeixen de dalt a baix, de les que es fan en terres més o menys humides però rarament inundades a d'altres situades més avall i més sovint envaïdes per l'aigua. Esquemàticament i sense voler pensar que sempre han d'ésser iguals, les associacions de plantes de les terres humides del fons de les valls ombroses poden ésser descrites en l'ordre següent:

a) L'omeda, el bosc d'oms (*Ulmus minor* = *Ulmus campestris*)

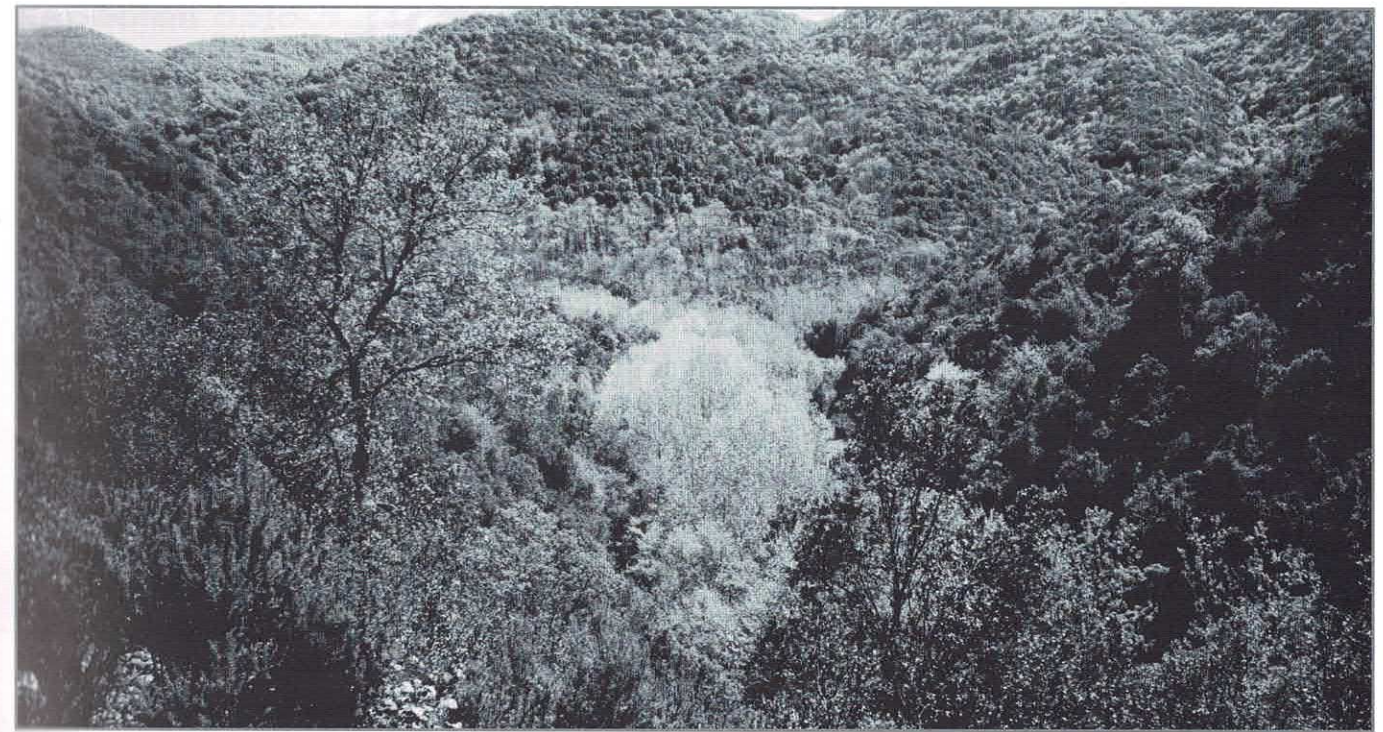
Si l'home no hagués tingut tan poca simpatia per l'om i no l'hagués destruït tant com ho ha fet, segurament seria molt més freqüent i gran en el fons de les valls no gaire humides i vora les torrenteres rarament inundades dels vessants solells, orientats al sud. Les omedes no solen incloure d'altres espècies, l'om, un arbre de capçada força compacta i de fulla asimètrica i doblement dentada, en seria l'espècie dominant. Alguna vegada s'hi fa, sota dels arbres, el mill gruà (*Lithospermum purpureo-caeruleum*), una herba que fa flors que primerament són purpúries i després es tornen blaves. A l'Europa mitjana el mill gruà és característic del bosc sec, però a la nostra terra baixa és indicador de bosc moderadament humit.

b) L'avellanosa amb polístic setífer (*Polystichum setiferum*)

Acostuma a ésser un bosquet d'avellaners, moltes vegades amb la falgueira que rep el nom de polístic setífer i amb altres espècies del bosc humit. Es fa en racons molt ombrívols i força humits, vora rieres i torrents, però solen ésser terrenys abruptes no inundats sinó molt rarament. És una comunitat de plantes majoritàriament mediterrànies, tot i que, aprofitant clots i racons frescs i sense sol, encara existeix en algunes muntanyes dels voltants de Barcelona.

c) La freixeneda amb dorònic cordat

Les fulles compostes del freixe de fulla petita (*Fraxinus angustifolia*) i del freixe de fulla gran (*Fraxinus excelsior*) no fan gaire ombra i generen un sotabosc poc fosc. El freixe pot ésser acompanyat o substituït pel roure de fulla gran (*Quercus petraea*) i també per plantacions de pollancre (*Populus nigra*,

Populus canadensis). En aquestes arbredes hi poden ésser abundants herbes com el dorònic cordat (*Doronicum pardalianches*), la consolida menor (*Symphytum tuberosum*), el fenàs de bosc (*Brachypodium sylvaticum*), la sarriassa (*Arum italicum*), etc. Aquests bosquets poc densos solen ocupar terres planeres i humides, però rarament inundades, situades normalment pocs decímetres per damunt de l'alçada normal de l'aigua.

d) La verneda

El vern (*Alnus glutinosa*) és un arbre caducifoli de fulles amples i lluent que viu allà on la terra és prou humida tot l'any, ordinàriament a la vora de rius, rieres o canals artificials. És comú a les terres del nord de Catalunya i encara al Vallès Oriental i al Montnegre, però sorprèn la seva presència, bé que en poca quantitat, als voltants de Lleida, on el clima no seria pas favorable si l'home no mantingués de manera permanent la humitat de les vores dels cursos d'aigua, molts dels quals són artificials. A les clarianes de les vernedes, tant del Montnegre com de Lleida, hi pot haver gatells (*Salix cinerea* ssp. *oleifolia* = *Salix atrocinerea*) que ja floreixen pel febrer i fan aments emprats sovint com a ornaments. No és pas rar que l'espai de les vernedes sigui ocupat per plantacions de pollancre.

Entre les espècies d'herbes que hi sol haver a les vernedes naturals de la Selva i del Montnegre cal esmentar l'ortiga borda (*Lamium flexuosum*), que realment s'assembla a una ortiga, tot i que no té pas pèls urticants. També hi pot haver l'ortiga pudent (*Stachys sylvatica*), igualment no irritant, la sarriassa (*Arum italicum*), el melcoratge de bosc (*Mercurialis perennis*), etc. Arran de l'aigua, al marge de la verneda, hi sol haver herbassars més o menys alts, molt característics, amb càrex pèndul (*Carex pendula*), càrex remota (*Carex remota*), cua de cavall grossa (*Equisetum telmateia*), etc., que poden viure amb arrels a l'aigua.

Si, com és possible, els anys vinents el clima esdevenia més calent i sec, probablement moltes de les associacions de plantes amigues de la humitat, creadores dels paisatges magnífics de les nostres contrades humides, es reduirien molt o, fins i tot, desapareixerien.

Una vista del Sot Gran de Montnegre al començament d'aquesta darrera primavera. A baix, al fons, la confluència de la riera de la Font de Llorà amb la de Montnegre, tot ella plantada de pollancre i verns. Als cims hi veiem la brota dels roures. Més avall, al castanyer tot just li comença a despuntar la fulla.

Fotografia: Xavier Alfaras

RICARD FARRIOL
Centre de la
Propietat Forestal

LA SERRALADA DEL MONTEGRE CORREDOR I EL PLA TÈCNIC DE GESTIÓ I MILLORA FORESTAL

En la història forestal de la serralada han estat moltes les circumstàncies econòmiques i culturals que han anat condicionant i modificant tant el paisatge com les espècies que actualment ens trobem en aquest espai. En la història més recent un dels aspectes que han afectat més directament en l'espai forestal ha estat el de donar a aquest paratge un valor de protecció. En el darrer decenni apareix una nova figura en el món forestal per tal d'impulsar la gestió i l'aprofitament de recursos forestals en l'àmbit de les finques de titularitat privada: els plans tècnics de gestió i millora forestal

L'explotació dels arbres de ribera es fa amb tractament de bosc regular, és a dir que creix i es talla tot alhora. El plàtan i el vern es gestionen com a rebrot, i el pollancre mitjançant la plantació d'estaques.

Fotografia: Quim Reberté.

Quan hom accedeix per primera vegada a la serralada del Montnegre Corredor, descobreix un món desconegut i sorprenent, sobretot per la seva gran bellesa, riquesa en flora i fauna i per la càrrega cultural i històrica que s'hi ha anat desenvolupant al llarg dels segles.

En el darrer decenni apareix una nova figura en el món forestal, per tal d'impulsar la gestió i l'aprofitament dels recursos forestals en l'àmbit de les finques de titularitat privada, el Centre de la Propietat Forestal (CPF). Un dels principals motius de ser d'aquest organisme és el de difondre i aprovar els Plans Tècnics de Gestió i Millora Forestal (PTGMF).

Moltes de les finques de la serralada ja tenien establert un sistema de rotacions entre les diferents zones que s'havien d'aprofitar o en què s'havien de fer els treballs silvícoles de millora, els quals es transmetien de forma verbal o, en el millor dels casos, s'anaven anotant. També hi ha alguna de les finques que havia fet un pas endavant en la planificació i havia ordenat les activitats de la finca mitjançant un pla d'ordenació o un pla de gestió forestal, algun dels quals encara és vigent.

Actualment en el Centre de la Propietat Forestal, hi ha 26 PTGMF aprovats, que s'estan desenvolupant. Aquests queden repartits entre les tres comarques que resulten afectades per la serralada del Corredor Montnegre, de la manera següent: 17 PTGMF a la comarca del Vallès Oriental, 8 PTGMF a la comarca del Maresme i 1 PTGMF a la comarca de la Selva. La superfície total ordenada mitjançant els PTGMF és de 4.000 ha. Les dimensions d'aquestes finques són variables i van de les 45 ha a les 450 ha, i, per tant, la mitjana de les finques ordenades amb PTGMF està al voltant de les 150 ha. En els darrers anys, l'estructura de la propietat i les dimensions de les finques, a causa de les transmissions patrimonials, on la figura de l'hereu ja no tenia un paper tan fonamental, ha fet que algunes de les finques que hi havia de més de 500 ha s'hagin vist segregades en d'altres de més petites.

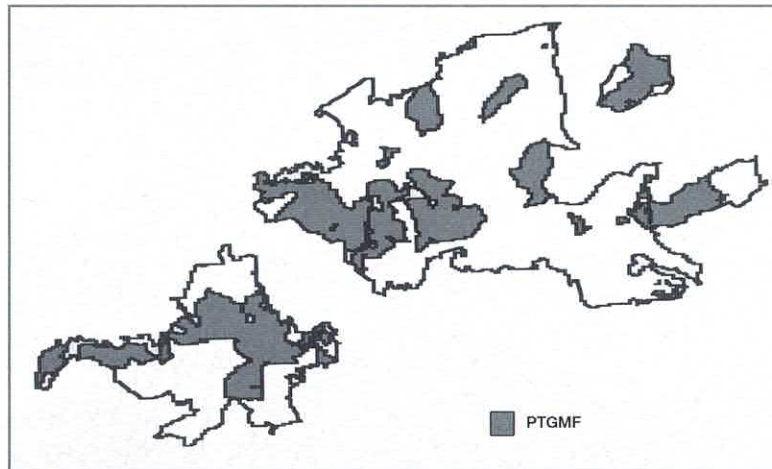
Fent una anàlisi del contingut d'aquests PTGMF i de l'estat forestal en el moment de fer la planificació de les finques, es ressalten els aspectes que esmentem tot seguit de la gestió planificada.

Objectius de les finques

Els objectius de les finques, principalment, van adreçats a la producció forestal per obtenir suro, llenyes o fusta de serra, desenrotllament o trituració, compatibilitzant-ho amb altres objectius secundaris o acompanyants del primer, com ara la ramaderia, la gestió cinegètica, el lleure i els agrícoles.

Espècies objecte de gestió

Les espècies que són objecte de gestió a llarg termini varien segons la ubicació de les finques, però, en termes generals, les **espècies planifòlies** que més incidència tenen en la planificació són l'alzina surera, l'alzina, el roure, la vegetació de ribera amb les espècies de pollancre, plàtan, vern, freixe, castanyer, etc. Les **espècies pinàcies** que són objecte principal de gestió són el pi pinastre, pi pinyer i pi insigne.

Altres espècies que cal assenyalar per la seva importància dins les planificacions són les següents:

- **El cirerer**, el qual de forma natural i gestionada correctament, pot esdevenir un producte forestal d'alta qualitat, al mateix temps que esdevé un factor de riquesa florística important per a la zona.

- **El castanyer**, el qual, a causa de l'atac dels fongs anomenats "xancra" i "tinta", s'ha anat degradant de manera pràcticament irreversible i en una extensió territorial molt important, com alternativa a l'espècie es planifica substituir-la per pinedes de pi insigne, la substitució natural o artificial de cirerers o afavorir, mitjançant treballs silvícoles, la presència de les espècies acompanyants que de forma natural han anat envaïnt les zones de perxada.

- **L'arboç**, per al qual hi ha un interès, juntament amb alguns exemplars d'alzina o alzina surera de dimensions òptimes, per l'aprofitament, mitjançant el desarrelament, per a l'ús de plata de jardineria.

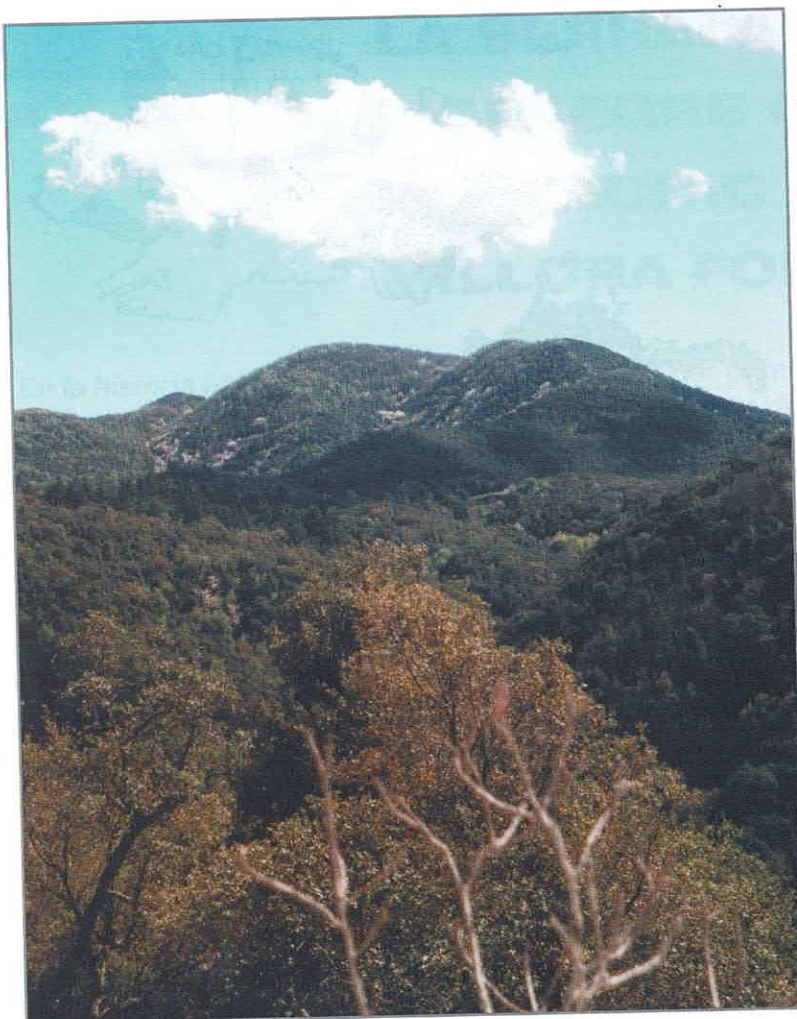
Des del punt de vista de protecció, cal assenyalar la presència quasi pràcticament d'endemisme, de petits bosquets de roure africà, els quals són objecte de tractament específic. Altres espècies protegides jurídicament, com el grèvol o teix, també són objectes d'especial atenció dins la planificació.

Així mateix, també es planifica, i de fet ja n'hi ha, plantacions d'altres espècies, com ara l'avet de douglas o el cedre, els quals, si es troben en una estació correcta, presenten un desenvolupament interessant pel que fa a la producció. Cal remarcar el fet important de situar les plantacions de les espècies pinàcies en estacions correctes per a la producció de fusta, ja que si estan mal ubicades presenten problemes fitosanitaris i de creixement i no assoleix l'objectiu desitjat.

Mètodes de gestió

Els mètodes de gestió de les espècies abans indicades, malgrat diferències pròpies de la planificació específica de cada finca a l'hora de definir les corbes ideals de gestió o les evolucions de densitats per les espècies, es mantenen en general en uns paràmetres similars o assimilables. Per a les espècies planifòlies (suro, alzina i roure) es plantegen tractaments

En ombrejat, superfície del Montnegre i del Corredor corresponent a finques amb Pla Tècnic aprovat.

Vista del Turó d'en Vives a finals del darrer març, on hi veiem blanquejar els cirerers florits.

“El cirerer, de forma natural i gestionat correctament, pot esdevenir un producte forestal d'alta qualitat, al mateix temps que esdevé un factor de riquesa florística important per a la zona”

de bosc mig irregular, tot donant resposta a la vegada als aspectes de producció, protecció i paisatge.

Per a les espècies pinàcies, es plantegen tractaments de bosc alt regular, enfocades de forma clara a la producció en el cas del pi pinastre i pi insigne, mentre que en el cas del pi pinyer, al marge de la producció que es pugui obtenir de les tallades, la planificació de la gestió està molt condicionada a la vegetació de l'estrat inferior, el qual, en la majoria de zones, són repoblats naturals de sureda o alzinar, espècies que en les actuacions d'aprofitament i millora es tendirà a afavorir i, per tant, a substituir progressivament el pi pinyer.

Per a les espècies de vegetació de ribera, en la majoria de casos es planifiquen tractaments de bosc regular: en el cas del plàtan, vern i castanyer, es gestionaran com a bosc de rebrot i en el cas del pollancre i freixe com a bosc de llavor o d'estaqueta de clons seleccionats. Cal assenyalar que l'estat forestal de moltes de les zones planificades dins d'un PTGMF es troba format per

masses mixtes i que, malgrat que una de les espècies descrites s'ha assenyalat com a objectiu de gestió principal, l'estructura d'aquesta massa en el moment de planificar les actuacions caldrà fer-se mitjançant actuacions que progressivament ens han de portar a la situació objectiu, que segurament no s'assolirà totalment fins que no s'hagin succeït diverses revisions del PTGMF. Per tant, és molt important definir els objectius i la manera d'assolir-los a llarg termini, ja que un error o un canvi d'objectius en aquest procés implicaria un alt cost pel que fa a la planificació i a la producció per a la propietat.

Treballs de millora silvícola

Els treballs de millora silvícola amb incidència remarcable dins els PTGMF es diferencien en dos grups: els treballs culturals adreçats a la millora silvícola de les espècies objectiu i els treballs de prevenció d'incendis forestals.

Dins el primer grup, les tasques de millora més significatives es sintetitzarien en les següents:

- **Regeneració de suredes**, fent tasques d'estassada, selecció de tanyes i podes de formació i tallades dels arbres que puguin dificultar el desenvolupament de la sureda. Al mateix temps, o seguidament a aquesta tasca, es realitzen les tasques de despelegrinat dels arbres que hagin assolit el diàmetre mínim de pela (20 cm de diàmetre) i de tractament fitosanitari mitjançant l'aplicació de productes fungicides per tal d'evitar l'escaldat. En els suros que ja estan en fase de producció és molt recomanable fer el “ratllat” de la pana del suro a partir del tercer any, ja que facilita molt la lle-

va i millora la qualitat de la pana.

- **Seleccions de tanyes en les zones d'alzinar i roureda**, deixant d'un a tres tanyes per soca. Aquestes tasques poden coincidir amb estassades o amb aprofitaments dins la mateixa unitat d'actuació, de manera que es fa coincidir un aprofitament mitjançant la tallada de selecció i el treball de millora, per tal d'optimitzar i rendibilitzar les actuacions forestals.

- **En les espècies de vegetació de ribera** també es planifiquen les seleccions de les tanyades, en una o dues fases, deixant en cada una d'aquestes actuacions els tanyes millors (plàtan, vern i castanyer). Es preveuen podes de formació i qualitat de fins a 6-8 metres d'alçada, principalment per al pollancre i el plàtan.

- **Per a les espècies pinàcies es fan podes en dues fases**, la primera fins a 2-3 metres i la segona fins a 6-8 metres d'alçada, que hauria d'incidir bàsicament sobre els exemplars que han d'arribar a la tallada final.

- **Treballs de millora i manteniment en les plantacions** en els primers anys, per tal d'afavorir-ne la instauració i el desenvolupament.

Respecte al segon grup o treball de prevenció d'incendis, es tracta principalment de treballs silvícoles de selecció deixant arbres seleccionats i podats a 2-3 metres amb densitats baixes (150 peus/ha). Aquestes actuacions es desenvolupen en franges; aquestes franges s'ubiquen en zones previstes en plans de prevenció d'incendis o que determina el mateix Decret de prevenció d'incendis, i en zones que determina la mateixa propietat. En molts casos també consisteixen en mesures d'autoprotecció a l'entorn de les cases o instal·lacions agrícoles.

Millora d'infraestructures

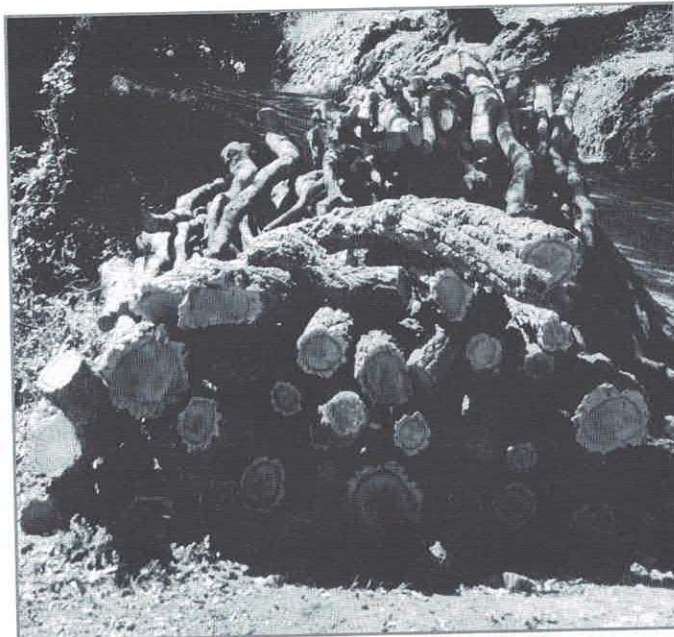
Com a treballs de millora d'infraestructures, cal diferenciar entre el manteniment de les existents, bàsicament l'arranjament dels camins, i la creació de noves infraestructures.

Pel que fa a la planificació del manteniment de la infraestructura de pistes de les finques, es diferencia una periodicitat d'arranjament de 2-3 anys per a les pistes primàries, 3-4 anys per a les pistes secundàries i, coincidint amb les actuacions planificades, les de desembosc. Les infraestructures

Escena de pelada del suro a Ca l'Arabia d'Olzinelles i un rusquer en el mateix lloc. El suro és de les poques espècies mediterrànies amb una consideració especial en les reglamentacions europees.

Fotografies: Quim Reberté.

Les aclarides, a l'alzinar, permeten seleccionar els peus més ben formats, eliminant els forcats, torçats, etc i deixant un o dos peus per soca.

de més entitat que travessin finques, es consideren infraestructures l'arranjament i manteniment de les quals no és responsabilitat de la propietat, sinó de les administracions o entitats locals responsables.

La construcció de noves infraestructures viàries en les finques, atesa la densitat de metres de pista per hectàrea, és força correcta (densitats mitjanes entre 80-110 m/ha). En general, les planificacions de finques no representen un esforç inversor important i es concreta bàsicament en l'obertura de noves pistes de desem-bosc per poder executar els treballs previstos. En aquest punt, cal assenyalar que en les finques de la serralada que es trobin dins l'àrea de protecció, caldrà, abans d'executar qualsevol de les pistes de nova construcció, presentar un document anomenat "Qüestionari per a la construcció de pistes en PEIN", per tal d'avaluar per part de la Direcció General de Patrimoni Natural i Medi Físic, l'execució o no del tràmit d'evolució d'impacte ambiental. Altres infraestructures que es planifiquen en els PTGMF van adreçades, igual que en el manteniment de certs camins, a la prevenció i la lluita contra incendis. La més destacable és la instal·lació, l'arranjament o l'adaptació de punts d'aigües existents, perquè siguin utilitzats per mitjans d'extinció aeris i terrestres.

Cartografia

És important i remarcable el paper que té dins la planificació i la gestió de les finques, el fet de presentar i acompanyar el document on es recullen els aspectes anteriors d'una cartografia de gestió, normalment un topogràfic a escala 1: 5.000, on es diferencin de manera clara tant els límits de finca, la parcel·lació (unitats d'actuació i les subparcel·les on s'actua), com les diferents espècies arbòries o zones de vegetació presents i les infraestructures viàries i de prevenció d'incendis de la finca.

Aquests són els principals aspectes que es desprenen dels PTGMF aprovats des del Centre de la Propietat Forestal, en què s'ha intentat fer convergir els aspectes de producció forestals, de protecció i de millora del paratge i dels altres recursos agraris o de lleure que es poden donar en les finques.

És important remarcar que en determinats aspectes de gestió i d'introducció de noves espècies, els aspectes de producció i de protecció moltes vegades poden ser difícils de comptabilitzar. Cal cercar, davant d'aquests aspectes, el punt d'equilibri que ens permeti continuar desenvolupant les activitats que fins aquest moment s'han realitzat i que segurament han estat en bona part "culpables" que aquesta serralada del Corredor Montnegre sigui un dels paratges forestals més significatius i que se li doni un valor de protecció.

No cal perdre de vista que la finalitat principal que s'ha atorgat al PTGMF és organitzar i millorar la producció forestal dins de les finques de propietat privada, i això significa mantenir la premissa que la planificació i les actuacions forestals s'han d'emmarcar en l'àmbit de maximitzar la rendibilitat econòmica dins dels criteris de sostenibilitat, que s'aconsegueixen si el desenvolupament de les actuacions es fa a partir d'uns paràmetres racionals d'ordenació de les superfícies forestals aplicant uns models de gestió correctes.

EL PARC NATURAL DEL MONTNEGRE CORREDOR I L'ACTIVITAT FORESTAL

ENRIC RASCHE I VILLANOVA
Director del Parc
Natural del Montnegre
Corredor

La protecció legal de la muntanya del Montnegre ve d'antuvi: ja l'any 1963, El "Plan de Ordenación de la Provincia de Barcelona" incloïa els massissos del Corredor i el Montnegre dins del Catàleg de Parcs Naturals de la província. Des de llavors, s'ha vetllat, des de l'Administració Pública, per tal de no malmetre un paisatge que s'ha considerat digne de preservar. Amb l'aprovació, l'any 1989, del Pla Especial de protecció del medi físic i del paisatge de les Serres del Montnegre Corredor culmina un llarg procés administratiu que acaba atribuint la gestió urbanística d'aquest espai a la Diputació de Barcelona.

Cal deixar clar que estem parlant d'un instrument de gestió del territori que, si bé incideix sobre un espai eminentment forestal, no deixa de tenir un caràcter estrictament urbanístic, ja que està fonamentat en les competències que la Llei del sòl atribueix als ens locals com la Diputació de Barcelona. En aquest sentit, i aquí rau una de les confusions sovint freqüents, no es tracta d'un espai declarat d'especial protecció segons la Llei d'espais naturals, sinó d'un espai especialment protegit per un Pla Especial de protecció segons la Llei del Sòl.

Pot semblar un joc de paraules, però en realitat és l'origen d'una freqüent confusió respecte de si és o no un "parc natural". Si el que ens importa és el "títol", val a dir que mai no s'ha aprovat cap decret de la Generalitat de Catalunya declarant-lo pròpiament "parc natural", i com a tal hauríem de parlar sempre del "Pla especial de protecció del medi físic i del paisatge". Ara bé, si ho analitzem amb una mica més de profunditat, obviant el "títol", el que realment s'està fent, és molt probable que el nivell de protecció per a l'espai sigui ara per ara, de fet, molt superior al que tindria si només fos un "parc natural" en sentit estricte. Per aquest motiu, i perquè és un espai que el gestiona el Servei de Parcs Naturals, ens hem acostumat a parlar del Parc Natural del Montnegre i el Corredor, i així ens hi referirem en aquest escrit.

Encara que l'instrument que s'utilitza per a la gestió d'aquest espai natural tingui l'esmentat caràcter urbanístic, la normativa concreta que s'aplica té molt en compte el fet d'estar en un indret de vocació clarament forestal, i així ho recull explícitament en l'articulat del text normatiu, en què es zonifica el parc en zones agrícoles, de rieres i torrents, forestals de recuperació, forestals consolidades i forestals d'alt interès ecològic i paisatgístic.

Cal tenir en compte que aquest "alt interès paisatgístic" és en certa manera subjectiu, ja que depèn dels criteris que imperin en el moment històric en què ens trobem i, en tot cas, en una zona poblada ja des dels ibers i altament humanitzada en els darrers segles, el paisatge que hi trobem és el resultat de l'actuació de l'home sobre el medi. Cal no oblidar, doncs, que el que es protegeix és el paisatge que l'home havia arribat a instaurar en aquest massís. És el resultat d'una certa artificialització, mostra l'empremta

El roure es planifica amb tractament de bosc mig irregular, això és que se seleccionen els individus a tallar i el bosc sempre queda plantat amb diverses mides d'arbre, d'aquesta manera es dona resposta a la vegada als aspectes de producció, protecció i paisatge.

Fotografia: Xavier Alfaras.

Bosc de pins insignes. El pi insigne ha estat plantat profusament en antics conreus, i també per a substituir perxades de castanyer o en clarianes de la sureda, pràctiques a les quals caldria, segons l'autor, cercar una alternativa amb espècies autòctones.

Fotografia: Quim Reberté.

“És molt probable que el nivell de protecció per a l'espai sigui ara per ara, de fet, molt superior al que tindria si només fos un "parc natural" en sentit estricte”

de l'home en el territori, presenta signes inequívocs de la seva activitat econòmica: no és un paisatge verge, i no es pretén que arribi a ser-ho en cap moment.

De fet, quan s'aprova una normativa que pretén protegir un paisatge, sempre queda el dubte de si seria o no lícit pretendre que la "fotografia" futura sigui com la d'ara. Fins a quin punt seria correcte dir que el que és bo és el que ara hi ha, i no el que hi havia o el que hi podria haver? Què passaria si s'hagués prote-

git el paisatge a mitjan segle passat, quan el conreu de vinya dominava la major part dels boscos de pi actuals, o quan la pràctica del carboneig era tan intensa que molts alzinars no arribaven mai a la seva maduresa? De ben segur que hagués estat un error, el mateix que s'hauria comès en aprovar un Pla especial de protecció de caire estàtic, que propugnés la immobilitat de l'ús del territori.

La normativa que regeix en el parc natural intenta preveure la dinàmica pròpia de l'espai, no condemna a l'aturada silvícola els boscos del Montnegre, com tampoc no condemna a la runa les edificacions, ni a l'abandó els conreus. Ans al contrari, entenent el paisatge com un escenari dinàmic, canviant, on els protagonistes són els recursos naturals i l'ús que en fan els habitants del massís, es planteja un seguit d'actuacions adreçades a fomentar-ne el desenvolupament socioeconòmic. Així, preveu des d'un repàs dels camins principals fins a ajuts econòmics per a endegar activitats de gairebé tota mena relacionades amb l'espai natural, passant per les línies de subvenció més clàssiques destinades a activitats agràries i forestals.

En aquest sentit no és, doncs, un parc que suposi restriccions de les activitats forestals, sinó que en preveu la continuïtat i n'intenta garantir el foment mitjançant una línia específica d'ajut econòmic. El que sí que es persegueix, ja no des de la pròpia normativa sinó des de la gestió diària, és la sostenibilitat d'aquesta activitat, i per això es dona prioritat a aquelles propostes d'aprofitament que responen a una gestió planificada i econòmicament argumentada, i no a criteris simplement oportunistes ni estrictament economicistes. Per aquest motiu es promou la redacció de Plans de gestió forestal, es fomenta el manteniment de formacions forestals pròpies d'aquest país, com els alzinars i les suredes, es suggereixen actuacions alternatives a la substitució d'espècies amb motius exclusivament econòmics, com la plantació sistemàtica de pins insignes en clarianes de suredes o com a bosc final en perxades atacades per xancres.

Així mateix, des del parc es fa una especial èmfasi en actuacions destinades a recuperar antics conreus i espais oberts en general. És cert que cada cop resulta més difícil trobar iniciatives en aquest sentit, llevat que vagin lligades a operacions de segregació i venda de terrenys "reconvertits" en agrícoles amb finalitats que gairebé es podrien titllar d'especulatives.

L'aparició d'espais oberts interromp una coberta forestal arbòria quasi contínua com és el Montnegre, crea un cert mosaic en el paisatge i augmenta la biodiversitat i, per tant, enriqueix els valors ecològics de l'espai natural.

Fotografia: Quim Reberté.

L'aparició d'espais oberts interromp una coberta forestal arbòria quasi contínua com és el Montnegre, crea un cert mosaic en el paisatge i augmenta la biodiversitat i, per tant, enriqueix els valors ecològics de l'espai natural.

Finalment, cal dir que en protegir un paisatge en un moment determinat, el Pla especial ha suposat efectivament una pèrdua d'expectatives per a aquells qui veien en el Montnegre un lloc òptim per a ubicar-hi urbanitzacions: "tan a prop de Barcelona i en un indret tan paradisiàc", deien. De ben segur que la racionalitat dels ajuntaments a l'hora de planificar els usos del sòl dels seus respectius municipis no ho hagués permès, però també és veritat que poder gaudir avui dia d'una qualitat tan elevada del medi natural com el d'aquesta muntanya és, en part, resultat de l'aprovació del Pla especial, en la mesura que ha suposat una política comuna de tractament del sòl no urbanitzable, de caràcter homogeni per a tots els municipis que integren el parc, que no ha impedit, sinó que ha ajudat, encara que modestament, a fomentar la continuïtat d'una activitat forestal feta des de sempre amb molta cura i seny pel conjunt de propietaris del massís.

OBJECTIUS DEL PARC NATURAL DAVANT L'ACTIVITAT FORESTAL

1. Reconèixer la vocació forestal del territori
2. Revaloritzar l'empremta de l'home sobre aquests indrets
3. Fomentar la continuïtat de l'activitat forestal
4. Obrir línies d'ajut econòmic per a l'activitat agroforestal
5. Trobar alternatives a la plantació de pins insignes
6. Apostar per espècies autòctones com el suro o l'alzina
7. Mantenir i recuperar espais oberts
8. Establir els espais agrícoles com a components essencials del paisatge
9. Fer actuacions encaminades a la prevenció d'incendis
10. Evitar l'artificialització del paisatge

“Seria lícit pretendre que la "fotografia" futura sigui com la d'ara? Què passaria si s'hagués protegit el paisatge a mitjan segle passat, quan el conreu de vinya dominava la major part dels boscos de pi actuals, o quan la pràctica del carboneig era tan intensa que molts alzinars no arribaven mai a la seva maduresa?”

REFLEXIONS SOBRE EL MODEL DE GESTIÓ DEL MONTNEGRE I EL CORREDOR

**La societat que ens ha
llegat el segle XX con-
té tals dosis de canvi
que cal reformular la
gestió del medi natu-
ral. D'altra banda a
Catalunya el nombre
d'hectàrees forestals
per habitant és de les
més altes d'Europa,
situació paradoxal si
tenim en compte la
magnitud de l'èxode
rural. A partir d'aques-
ta situació el nou
model de gestió haurà
de cercar, més que un
consens, el compromís
de les parts afectades
i haurà de preveure
uns usos del territori
molt diferents dels tra-
dicionals.**

Soca de bruc. Fins no fa molt
els aprofitaments del bosc eren
molt diversos. El bruc s'utilitza-
va per carbó, per a tancaments i
sostres, per a fabricar escom-
bres o, les soques, per a la
fabricació de pipes.

Fotografia: Quim Reberté.

Els canvis en el món rural

Des de fa uns quants anys, hom sap que gran part de la població rural d'a-
rreu ha sortit del seu medi a la recerca d'unes condicions de vida més sem-
blants a la manera de ser de la societat industrial i de serveis de l'entorn
més proper. Aquesta observació la podem contrastar fàcilment fent un cop
d'ull a qualsevol estadística de població quan ens endinsem en el territori
agrícola i forestal. De fet, el teixit social d'aquest començament de mil·len-
ni se situa, pel que fa al nivell de renda, a una posició molt propera a la mit-
jana dels països europeus capdavanters. Un fet que no podem obviar. Una
dada més, referent a això, és la distribució de l'espai forestal, un dels índexs
més alts d'Europa, amb 0,32 hectàrees forestals per habitant, solament
superat per Suècia, Finlàndia i Àustria. Així si quantifiquem l'ocupació del
territori forestal català, observem que és del 61%, amb 1.950.000 hectàre-
es. I pel que fa a la legislació del espais protegits, aquesta ha preservat prop
del 20%, i és una de les més altes de tot Europa.

Aquest és el nostre referent social i la situació de l'ocupació del territori. En
definitiva, això és el que tenim i el que hem de continuar gestionant, no tant
per a fer-ne el principal objectiu econòmic, sinó per a posar-ho al servei de
la nova societat sorgida del segle XX.

Per què un nou model en la gestió del medi natural?

Quines són les característiques d'aquesta societat, que requereix un can-
vi de model en la gestió del medi natural? Podem afirmar que s'identifica,
i és recolza, entre d'altres, en elements molt característics:

- **L'abandó de l'economia productiva** sorgida del sector primari, per dedi-
car l'esforç en l'economia del sector terciari i darrerament, d'una manera
especial, en l'economia financera.
 - **L'increment i la qualitat dels serveis sanitaris i els assistencials**, els
quals proporcionen un benestar social i incideixen favorablement en el crei-
xement de la població no productiva, és a dir, la que disposa de temps per
a l'oci.
 - **El creixement constant i de manera accelerada** dels mitjans de comu-
nicació i del consum d'energia.
 - **La socialització de l'educació i l'accés a les seves fonts**, que són el
resultat més evident de la modernització social.
- Sintèticament aquestes són unes coordenades que no podem obviar a l'ho-
ra de definir models de gestió del medi natural. Sens dubte podríem haver
triat altres paràmetres, però aquests ens han semblat del màxim interès.

Ruïnes de Vilarrasa, amb una
plantació de pins insignes al fons.
La recuperació de les masies
hauria de ser una prioritat en la
gestió d'aquests espais. Quan
una masia esdevé inhabitada se'n
segueix, tard o d'hora, el seu
enrunament.

Fotografia: Argi Ferrero.

Però, això com afecta el Montnegre Corredor?

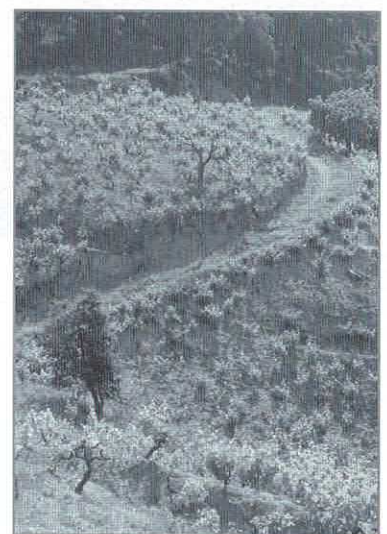
La resposta és òbvia, i per als qui no coneixen aquest espai els podríem
dir que molt. Segurament, però, seria una resposta àmplia i dispersa, i això
no és el que volem fer. Es tracta de definir i identificar les mancances que
a priori observem, però sense oblidar les realitats socials, el punt de sor-
tida i el que volem posar a debat i reflexionar. Hi ha una primera qüestió
bàsica que serà present en qualsevol treball que afrontem que tingui com
a subjecte el medi natural: és la propietat.

Quan ens referim als espais forestals, ¿què entenem per propietat? ¿El bosc
és de tots o és solament del propietari, és a dir, de la persona que dispo-
sa del document d'escriptura que l'identifica com a tal?

Josep M. Mas Solench, en el llibre *El dret forestal a Catalunya*, escriu: *Hi
ha la teoria, relativament moderna, segons la qual cada classe o categoria
de béns implica una determinada forma de propietat. Així, doncs, no hi ha
propietat, en general, sinó propietats, en particular: mobiliària, artística,
intel·lectual, immobiliària urbana o rústica, forestal, ..., cadascuna de les
quals necessita ser regulada de formes diferents.*

El geògraf Lluís Solé Sabarís, en la *Geografia de Catalunya*, de 1958, diu
el següent: *L'esdevenir del bosc depèn de l'home, que és qui el protegeix
amb les lleis i els costums, i si no hi hagués el dret de propietat fàcilment
es destruiria un patrimoni secular.*

Des de l'escrit de Solé Sabarís moltes coses han canviat cap a millor. Ara
el desenvolupament social ha avançat molt, els canvis estructurals són evi-
dents, i ens atrevim a dir que irreversibles. És per això que cal tornar a defi-
nir el model que fins ara s'ha aplicat i per tant hem d'utilitzar unes noves
eines que ens permetin fer la gestió amb mètodes diferents sense canviar,
però, els objectius socials i de manteniment de la natura, en la línia assen-
yalada en les conferències internacionals de la sostenibilitat.

Vinyes a Can Pau Foguera.
La vinya, molt abundant en les
feixes de conreu del Montnegre i
del Corredor ha anat desaparei-
xent. Fotografia: Quim Reberté

Can Draper, a Sant Celoni
Fotografia: Carles Puche

"Apuntem aquests tres

eixos de treball:

. Refer el concepte de pro-

pietat forestal i en concret

la que està situada en els

espais protegits.

. Incrementar l'educació

ambiental.

. Valorar i quantificar el

cost de la gestió i defensa

de la natura"

Per aconseguir aquesta objectiu apuntem aquests tres eixos de treball:

- Refer el concepte de propietat forestal, i en concret la que està situada en els espais protegits.
- Incrementar l'educació ambiental.
- Valorar i quantificar el cost de la gestió i defensa de la natura.

És fàcil indicar eixos de treball o idees força, una altra cosa és donar-los contingut i sobretot cercar suport social a qualsevol ideari i en conseqüència obtenir uns resultats que permetin un canvi positiu.

El debat necessari

Cal apuntar la necessitat d'iniciar una mobilització que faci possible un debat social en tots els sectors, que permeti obrir el camp visual de les estructures i dels fonaments de la "societat dinàmica". D'aquesta manera, el nostre suport cultural a les teories liberals del llunyà segle XIX, haurien d'evolucionar cap a pensaments més integradors i globalitzadors, és a dir, haurien d'aplicar el sentit comú en un camp en què cada dia es presenten problemes de desequilibris, molt exagerats ja entre el primer món consumidor sense límit i el tercer món ensorrat en la pobresa.

Una altra cosa és que cada persona sigui capaç de prendre una posició vers el canvi de les actituds més absolutistes o carlines a les més socialitzadores o integradores de la modernitat de l'economia ecològica. No podem fer ulls clucs en aquest debat a les conclusions de la reunió de la Cimera de la Terra de 1992 a Rio de Janeiro i tampoc a la dinàmica d'un debat social que encara perdura amb molta força.

Alguns agosarats han iniciat la seva particular creuada d'inici de canvi, i s'han atrevit, afortunadament, a definir nous conceptes, com és el cas dels fons ètics, els impostos ecològics, les ecotaxes, els nous índexs de valoració de la renda real de les persones i dels països, i introdueixen conceptes nous en la seva confecció deixant aparcats per obsolets els més clàssics, que encara avui perseveren en la nostra manera d'obrar.

La renovació ja és aquí, ara cal definir els nous models de treball i les estructures de la propietat i també les socials, que facin possible continuar avançant en la bona direcció. S'ha fet camí, però encara és curt.

Un apunt

Podríem considerar la propietat forestal un suport i no un objectiu, i en conseqüència l'entorn legal i de treball hauria canviat en aquest nou supòsit, fins a tal punt que hauria de ser objecte d'una nova legislació tributària, però també podria considerar-se un bé subjecte al recurs principal de la forest, el medi ambient. En aquesta situació més bosc és igual a més qualitat social. En conseqüència és la societat qui contribueix a la millora de la qualitat de

vida, amb recursos econòmics suficients, i eximeix, amb aquesta coherència, l'exclusivitat de la propietat a la contribució tributària. Per arribar a aquesta situació cal pactar, cal formular un tracte contractual de gestió i compromís d'ambdues parts (la propietat i la societat) en un marc legal estable i amb el suport financer corresponent. Cap de les parts ha de poder sortir d'aquest escenari, ja que el joc consisteix a encaixar els interessos coordinats per mantenir, millorar, augmentar i gestionar aquest medi natural mediterrani, tan típic de la nostra contrada. Tot intent de fer quelcom sense compromís de les parts està condemnat al fracàs. Cal considerar-ho. Des de l'administració solament, això no és pot fer, però des de la iniciativa privada tampoc.

Del que hem escrit en poden treure unes primeres reflexions que ens han de permetre fer camí i dibuixar un nou horitzó i una nova estratègia focalitzada cap a un nou model de gestió del medi forestal, la qual ha de considerar i introduir en el seu esquema de treball, ja de forma inevitable, el medi ambient. No és un joc de paraules és un posar-nos al dia i interpretar i voler aplicar els nous conceptes de la nova economia a aquest medi.

Algunes concrecions per al debat

Per concretar més aquestes reflexions i a tall de primeres aportacions ens atrevim a proposar algunes iniciatives que podrien tenir un sentit aplicades al Montnegre Corredor.

1.- Considerant com a principal criteri de treball la prevenció dels incendis forestals, el problema principal del bosc mediterrani, cal iniciar una recerca econòmica i financera que faci possible establir una central elèctrica tèrmica, alimentada amb energia forestal.

2.- Considerar l'establiment de centres de cultura o d'entitats mediamambientals lligades a les noves tecnologies i ubicar-les en les antigues masies degudament reformades.

Reutilitzar l'arquitectura pagesa per a activitats productives del sector terciari, com ara centres de producció de disseny de moda tèxtil o de l'automòbil, centres de producció de productes alimentaris ecològics i centres de formació i recerca universitària o centres de recerca farmacèutica.

3.- Fomentar la reconversió del massís en un lloc temàtic, de les activitats forestals lúdiques tradicionals i professionals com ara centres de formació de caçadors, centres de conreu i aplicacions de plantes mediamambientals forestals, escoles professionals de pluriactivitat rural.

Molts són els centres d'interès que hi poden haver en una muntanya com el Montnegre Corredor, però una cosa és segura i és que cal moure algunes peces perquè el no-fer ja no sigui des d'ara considerat fer. Tot dependrà de les actituds de les persones que tenen al seu abast poder decidir i incidir en el desenvolupament i l'ordenament d'aquest territori.

"Cal formular un pacte contractual de gestió i compromís d'ambdues parts (la propietat i la societat) en un marc legal estable i amb el suport financer corresponent"

Rendibilitzar el lleure és un dels reptes per al futur de la muntanya. Can Castellar, Vallgorguina.

Can Mainou prop de Vilarrasa: estat actual

Fotografia: Carles Puche

JOSEP LLOVERA I FONTANÉ
Il·lustració: XAVIER PUNTÉS

Any 1928

Nom
Municipi
Indret
Coordenades
Accés

Electricitat
Estat de la casa

Descripció de l'edificació

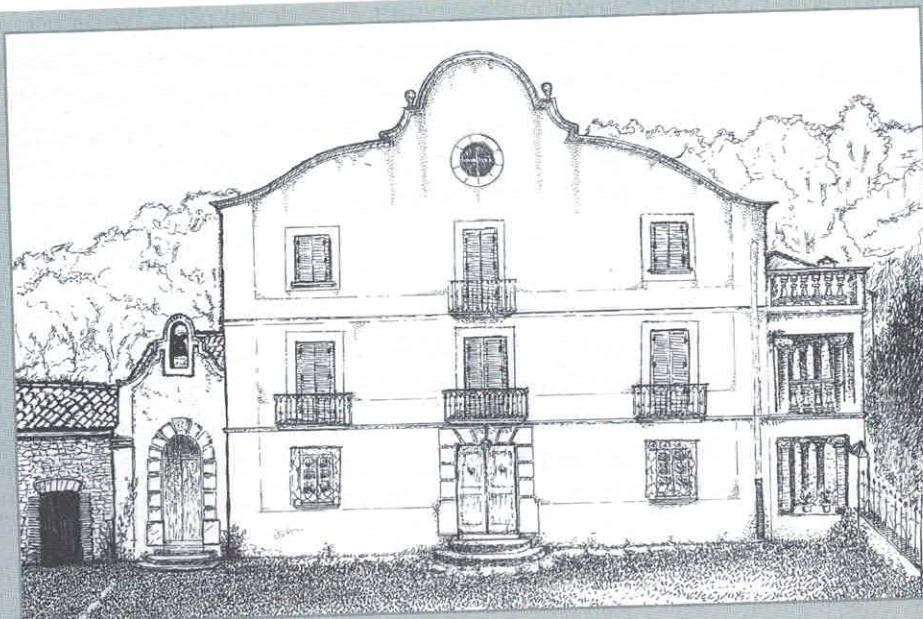
Elements d'interès

Datació

Història

la masia

CA L'OLLER

Sant Celoni

Fuirosos

D.G.: 65.18

S'hi accedeix per un camí que travessa la Tordera més enllà de la casa anomenada la Ferreria, a la Batllòria.

Sí

La casa es troba en bon estat de conservació, tot i que actualment encara es fan feines de restauració en alguns elements del conjunt. Els propietaris l'habituen esporàdicament alguns caps de setmana i també alguns dies de l'estiu.

Es tracta d'un conjunt format per tres elements principals: la casa senyorial i dues masoveries. La casa senyorial, que habitaven els amos, és rectangular amb teulada a dos vents i façana ornamentada per trencar les línies rectes que havia tingut abans. Consta de planta baixa, dos pisos i golfes. Una masoveria força gran unida a la part de darrere de la casa principal i amb possibilitats de comunicació per una porta interior. I, finalment, una masoveria més petita davant la casa gran. També acompanyen el conjunt una petita església enganxada a un costat de l'edifici principal, diverses corts pel bestiar, un gran soterrani i una era a la part de darrere del conjunt. L'estructura general d'aquesta masia és de 1870, durant l'època en què va ser-ne hereu Joan Oller, però les reformes que han deixat l'edifici tal com el veiem avui són de la darreria dels anys trenta, probablement de 1929.

A causa de les diverses reformes a què va estar sotmesa aquesta casa, no conserva avui cap element primitiu. Dels elements moderns, podem destacar-ne la petita capella adossada a la casa gran i unes boniques galeries a la part de llevant amb reminiscències modernistes.

La masia, tal com es coneix avui amb la darrera reforma, dedicada principalment a ornamentar la façana, és de 1929.

La notícia més antiga dels Oller a Fuirosos prové del segle XIV, tal com es pot veure en un document de 1357, on Pere Julià i Guillem venen en perpetuïtat a Guillem Julià i a Sibilla Julià, àlies Ollera, una peça de terra a Fuirosos en el lloc anomenat les Codoledes.

Aquesta mateixa pubilla Oller, senyora útil i propietària del mas Gavarrell de la parròquia de Fuirosos, dona en heretament a la seva filla Blanca, l'any 1382, tot el seu mas Nou, àlies Gavarrell, el mas Sala i totes les seves terres. L'any 1437 hi ha constància d'un altre hereu d'aquesta casa, Antoni Gavarrell, àlies Oller, a qui el senyor del Castell de Montnegre li redueix la taxa que li paga per un tros de terra erma a canvi de plantar-hi vinya.

L'any 1529, Anna de Gualba reconeix diverses possessions que Jaume Oller té sota domini del Castell de Montnegre. Una d'aquestes possessions és el mas Oller amb les seves terres. També una peça de cinc jornals de bous anomenada Prat de Gem, una de dos jornals dita Centcanyes i una de tres jornals a les Buades. Cap al monestir de Sant Salvador de Breda té a la parròquia de Gaserans una peça al lloc conegut amb el nom de Canteuric i una feixa i una peça erma a Prat de Gem.

En aquests darrers segles es pot veure, en els diversos documents de confessions de les terres que tenen sota domini de diferents senyors, que la família Oller continua ampliant llargament les seves possessions.

També consta que el 1650 ja posseïen el mas Vell, de cinquanta jornals de terra i que antigament havia estat del mas Mas.

Però la importància d'aquesta família a Fuirosos queda reflectida també en el fet que, en més d'una ocasió, algun hereu havia tingut un paper important en la vida social de la parròquia. Ja el 1784, Pau Oller és nomenat batlle de la baronia.

La guerra del francès fa allunyar els Oller de casa seva, i van a residir durant un temps a Arenys de Mar.

Però un dels fets més importants en la vida d'aquesta casa és el casament, l'any 1831, entre Joan Oller i M. Rosa Terradas, pubilla de la important família Terradas del Portell, de la parròquia d'Hortsavinyà que, com aquells, eren d'una antiga nissaga establerta a la muntanya des de temps molt reculats. Joan Oller es converteix així en uns dels terratinents més importants del Montnegre.

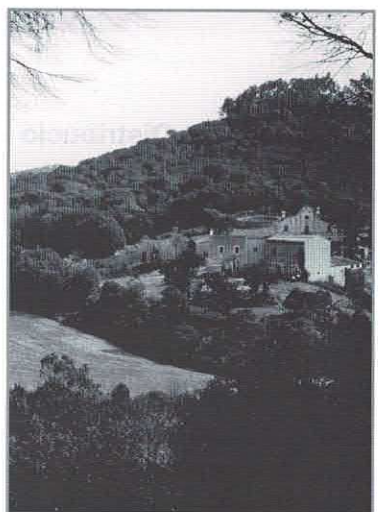
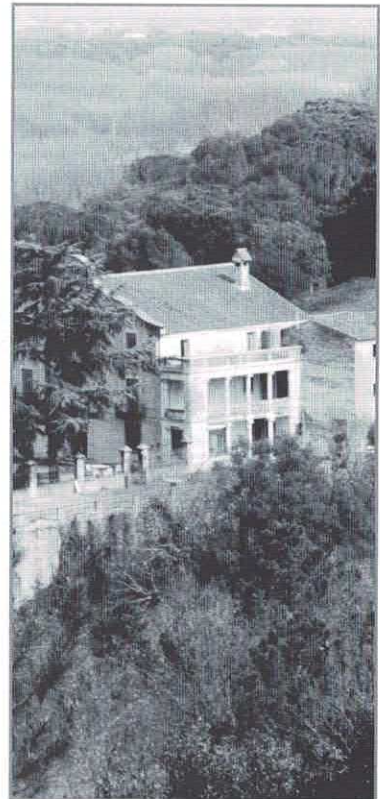
Continuant amb l'ampliació de les seves propietats, Joan Oller compra també el mas dit la Ferreria, a la Batllòria, juntament amb dues peces més de terra pel preu de 13.333 rals i 30 cèntims. També compra els censos a què durant segles van estar sotmesos els seus masos, pel preu de 160 duros, a Maria Manuela de Peguera i de Pedrolo, que aleshores posseïa els antics béns dels senyors de Montnegre.

El seu fill Josep, casat amb Margarida Draper, fou també batlle de la baronia de l'any 1884 al 1886, i més endavant, del 1894 al 1896. Anteriorment, però, el 1868, durant l'època de les guerres carlines, havia estat sotspresident de la Junta Revolucionària de Montnegre.

Josep Oller mor el 18 de novembre de 1903 deixant una basta propietat al seu hereu Joaquim. En aquell moment el patrimoni dels Oller és molt important: comprèn poc més de 500 hectàrees i unes nou cases.

L'hereu de Josep Oller, Joaquim, va ser alcalde d'aquesta baronia dues vegades. Primer, de 1906 a 1914, i finalment de 1922 a 1923.

Els Oller, igual que molts altres propietaris del Montnegre, construïren la seva residència habitual a Sant Celoni. Des d'aquí, els darrers primogènits, lluny de les incomoditats de la masia, anaren dirigint l'explotació de la propietat, dedicada principalment a l'extracció del suro i la fusta i el carbó dels seus boscos fins no fa pas gaires anys.

fauna

Postura de
defensa

Erithacus rubecula
Pit-roig

Nom comú: RUPIT, PIT-ROIG, REIETÓ
Nom científic: *Erithacus rubecula*

Morfologia: És un ocell de mida petita i rodona. Esdevé una espècie molt coneguda pel seu cos rabassut de color marronós i més clar a la panxa, i sobretot en destaca el pit amb plomes de color vermellós. Aquesta taca va des dels ulls, passant pel bec i arriba a cobrir tot el pit. Les potes són relativament llargues i els permet anar saltant de branca en branca sense cap dificultat.

Ecologia: Aquesta espècie és típicament forestal, viu sobretot en boscos humits amb presència de coníferes on prefereix ocupar el sotabosc i indrets amb arbus-

tos ben desenvolupats. Tot i que és una espècie forestal se'l pot veure sovint en parcs i jardins, normalment en els mesos de més fred. S'alimenta d'insectes els mesos de primavera i estiu. A la tardor i a l'hivern menja fruits com els del boix grèvol, o els del llentiscle o bé de glans. De fet passa la darrera de l'hivern menjant glans quan ja no resta cap més fruit.

Distribució

A Catalunya esdevé una espècie sedentària, però a la tardor arriben un gran nombre de rupits que provenen del centre d'Europa, alguns d'ells de pas cap al sud de la península. Per aquest motiu, durant algunes setmanes, els rupits són molt abundants, sobretot el desembre quan hi ha els individus sedentaris, els hivernants i els de pas cap al sud que fan parades per alimentar-se.

Al Montnegre Corredor es troba a les suredes, a les rouredes, als alzinars i als boscos mixtes. És una espècie abundant, ja que es tracta d'un massís on les temperatures no són molt baixes, alguns sectors són especialment humits i, a més, és un massís força forestal, fets que n'afavoreixen la presència.

Relació amb l'home

El rupit és una espècie que es pot observar amb facilitat, rarament fuig de la presència de l'home, és molt arriscat. A l'hivern, quan es mostren més territorials, són capaços de fer-nos fora del seu territori cridant al nostre voltant fins que marxem del seu sector. També és una espècie que es pot veure en part dels sectors més forestals del Montnegre Corredor en gairebé tots els parcs i jardins dels municipis que envolten en parc.

Curiositats

De fet al Montnegre i al Corredor sempre hi ha rupits, però es fan especialment evidents amb l'arribada del fred, quan la densitat de rupits es veu incrementada pels individus que vénen de la resta d'Europa i es queden els mesos més freds al massís.

fauna

Nom comú: GUINEU O GUILLA
Nom científic: *Vulpes vulpes*

Morfologia: És un canid de mida mitjana amb el musell llarg i amb grans orelles. Les potes són relativament curtes, però perfectament preparades per arribar a una bona velocitat. El tret més destacat d'aquesta espècie és la cua, llarga i de pèls llargs que l'ajuda a tenir estabilitat per córrer i que també li serveix per despistar als seus predadors. El seu pèl és d'un color bru vermellós, que pot variar cap a més grisós o més marronós. Els mascles tenen els pèls una mica més llargs que les femelles. Poden pesar uns 6 kg tot i que les femelles són una mica més petites.

La guineu pot ocupar un gran ventall d'hàbitats, s'adapta amb facilitat. Viu prop de conreus, prop de zones humides, en àrees forestals, matolls, prop del mar i a l'alta muntanya.

Tot i que és una espècie solitària, les guineus formen grups d'uns sis individus, generalment un mascle i diverses femelles. Els grups varien segons la disponibilitat d'aliment. Les femelles, en èpoques de cria, defensen molt el territori que queda prop del cau.

Pel que fa la seva alimentació, pot menjar un gran ventall de coses, des de conills, llebres i ratolins fins a diverses fruites o invertebrats. Esdevé una espècie oportunista i se la pot arribar a veure cercant aliment a les deixalles, fet que fa que sovint s'apropi molt a l'home i als seus habitatges.

És el carnívor més abundant a Catalunya. La seva gran capacitat d'adaptació en un gran nombre d'ambients facilita la seva àmplia distribució. Al Montnegre Corredor és present en tot el massís.

És present a tots els indrets del Montnegre Corredor, encara que només en comptades ocasions s'apropa als nuclis habitatges per cercar-hi aliment. No és fàcil de veure, a vegades el podem sorprendre, al capvespre si anem amb cotxe. El seu desenvolupat olfacte i la por davant la presència de l'home dificulta que es pugui observar en directe fàcilment.

Una de les maneres de marcar el seu territori és a través d'unes glàndules que tenen a les plantes dels peus, entre els coixinets, que segreuen una substància que es dissemina mentre l'animal camina.

Ecologia

Distribució

Relació amb l'home

Curiositats

ENRIC ORÚS
Fotografies:
J MA. PANAREDA,
QUIM REBERTÉ

arbre monumental

Nom comú
Nom científic

PI GROS
D'OLZINELLES
Pi pinyer
Pinus pinea

Localització

Arran la carretera de Sant Celoni a Olzinelles, passat el km 4, municipi de Sant Celoni (Vallès Oriental).

Altitud

200 m

Accés

S'hi arriba per la carretera de Sant Celoni a Olzinelles. Una vegada passada la desviació que mena a l'església d'Olzinelles, poc més enllà del km 4, arran mateix de la carretera, a l'esquerra. És molt fàcil de trobar i ben visible.

Mides

Volt del canó: 3,75 m
Alçada: 33 m
Amplada capçada: 15 m

Característiques

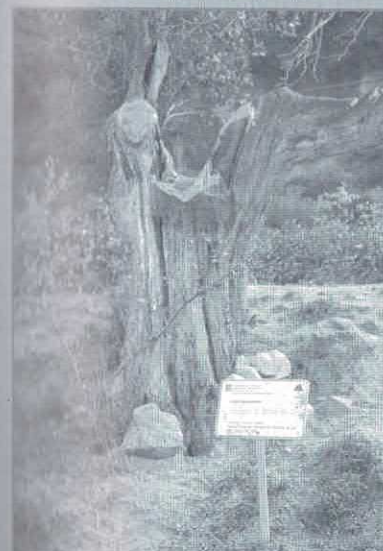
Es troba en molt bon estat. La capçada és regular. El tronc es bifurca en dues grans branques a uns 12 metres d'alçada. Seguint la carretera i a uns 30 metres a la dreta hi ha dos pins més, de la mateixa espècie, de mides també considerables.

Bibliografia

DIVERSOS AUTORS (1984). *L'alzinar*. Centre d'estudis i documentació del Baix Montseny. Sant Celoni.

arbre monumental

ARBOÇ DE SANT ESTEVE DEL
COLL

Arboç
Arbutus unedo

Prop de l'església de Sant Esteve del Coll, municipi de Llinars del Vallès (Vallès Oriental).

300 m

S'hi arriba per la carretera de Cardedeu a Dosrius. Una vegada travessada la urbanització de Sant Josep, cal arribar a l'església de Sant Esteve del Coll.

L'arboç monumental es troba a uns 100 metres passada l'església, a peu de pista, en un marge a l'esquerra. És fàcil de trobar, però la mida discreta d'aquest arbre i el seu estat poden fer que passi desapercebut.

Volt del canó: 2,40 m
Alçada: 4 m
Amplada capçada: 3 m

Es troba en molt mal estat. Només li queda una branca viva. És un arbre considerat centenari, amb un tronc molt gruixut. La Generalitat de Catalunya el va declarar arbre monumental el 1988.

VINYETA, R. (1985).
Els arbres monumentals de Catalunya. Torelló.

Nom comú
Nom científic

Localització

Altitud

Accés

Mides

Característiques

Bibliografia

JOSEP MA.
PANAREDA I CLOPÉS
Fotografies:
J MA PANAREDA,
QUIM REBERTÉ

arbre

Nom comú: PI PINYER, PI DE LLEI
Nom científic: *Pinus pinea* L.

Morfologia: Arbre de 10-30 metres d'alçària, de capçada ampla i aplanada, en forma de para-sol. La tija sol ser recta, amb escorça d'un bru rogenc, gruixuda i coberta d'amples i llargues esquames. Les fulles tenen forma d'agulla (aciculars), llargues (10-20 cm), primes (1,5-2 mm) i punxegudes, de color verd intens. Té cons masculins nombrosos, d'1 cm de llarg, que formen una massa densa entorn a les tiges joves i en tocar-los desprenen un polsim groc (grans de pol·len). Els cons femenins, que quan madurin constituïran les pinyes, tenen aspecte ovoide i són de color marró rogenc. Les pinyes són grosses, de 8-15 cm de llargària i 7-10 d'amplada, i contenen pinyons grossos, d'1,5-2 cm. Floreix de març a maig.

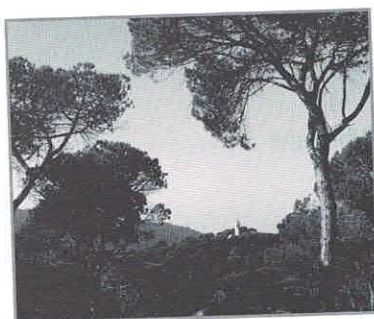
Ecologia: Viu en terres soltes i sorrenques, on l'aigua s'infiltra amb facilitat, en climes secs i càlids. És freqüent sobre roques sorrenques, com granits i gresos, i en dunes estabilitzades. És més escàs en terres argiloses i impermeables. Resisteix força bé el vent intens, fredorades i sequeres. Es troba formant extenses pinèdes, sovint amb un sotabosc de brolla o màquia. Molts alzinars i suredes són coberts per un estrat arbori alt i més o menys dens de pi pinyer.

Distribució: És un arbre propi de les ribes mediterrànies, on és localment abundant. És originari de la part oriental de la costa mediterrània, però des de molt antic ha estat introduït a la part occidental. Al

Montnegre i al Corredor és molt comú, en molts vessants és l'arbre més abundant. Es troba isolat, en grups o formant boscos extensos, afavorit històricament per l'home. Moltes vinyes abandonades al llarg del darrer segle, s'hi ha plantat pi pinyer. Hi ha extenses pinèdes de pi pinyer arreu, excepte en els vessants ombrívols més enlairats del Montnegre.

Relació amb l'home: El pi pinyer ha estat un arbre molt plantat i afavorit per l'home, tant per la fusta, com per les pinyes. La fusta és força massissa i dura, molt emprada per a finestres, portes i escales, i fins i tot per a mobles. Els pinyons són grossos i comestibles, molt apreciats com a fruits secs i per a pastisseria. La recollida furtiva de pinyes ha estat motiu de nombrosos conflictes. Ha estat plantat a les vores de les cases, als carrers i places i arran de camins i passeigs.

Les pinyes del pi pinyer maduren a la tardor del tercer any; triguen, doncs, dos anys i mig a madurar.

MASSÍS DEL MONTNEGRE. CANVI GLOBAL (I)

MARTÍ BOADA
Centre d'Estudis
Ambientals. UAB
Darreries de març de 2001

Barraca de carboners al
Montnegre. Any 1.948.

Fotografia: Salvador Llobet

Es podria considerar que el massís del Montnegre, pel que fa al seu coneixement i interès social com a sistema natural, està a l'aixopluc o, millor dit, tapat pel massís del Montseny, que és, sense cap mena de dubte, un dels paisatges amb més èxit social del país. Un prestigi o, si es vol, una anomenada, que no es correlaciona en absolut amb el valor científic. Per posar un exemple, recordem que Pere Montserrat (1968) documenta 1.295 espècies de flora superior en el tram de la serralada litoral comprès entre la desembocadura de la Tordera i el Besòs. Un inventari augmentat, amb les incorporacions de noves cites dels darrers anys, que en principi és superior al nombre d'espècies documentades fins avui al Montseny i, per posar una altra referència, supera també el nombre total d'espècies de flora silvestre que es troben en tot Anglaterra.

No es tracta de rivalitzar, però sí d'insistir que el Montnegre constitueix un dels sistemes naturals més biodiversos del país, un valor, la biodiversitat, que en una societat en crisi ambiental com la nostra, esdevé segurament el millor indicador de sostenibilitat o no d'un territori. És molt probable que la notorietat del massís veï li comporti un saludable oblit, una altra cosa és que nosaltres no creiem que cap variable d'oblit es pugui considerar que sigui positiva. Una altra cosa és el model d'ús que es pugui considerar recomanable; allò que amb tota seguretat no és desitjable, com a valor socioambiental, és l'abandó dels paisatges.

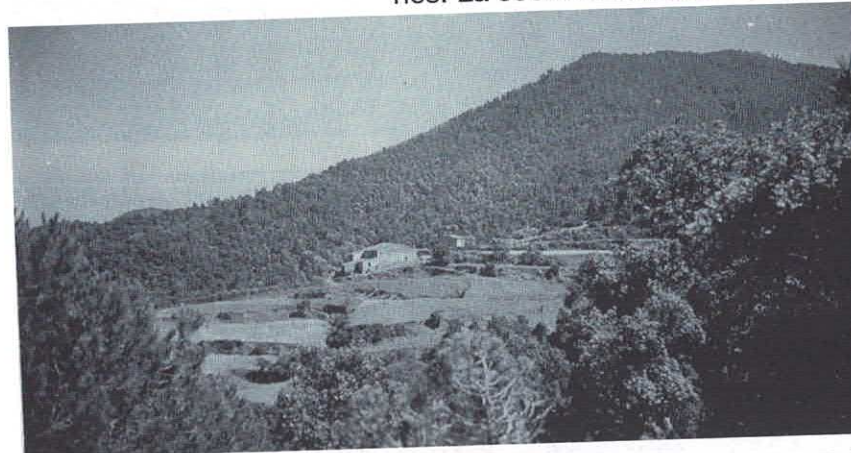
S'ha dit, segurament amb raó, per encanteri cap a tot allò que ens ve del nord, que hi ha un apreciació social, i de retruc administrativa, més gran cap als paisatges altimontans, alpins, rases, prats de muntanya, boscos d'avets i de caducifolis: fagedes, bedollars, etc., que cap als paisatges aspres i sovint assedegats dels ambients mediterranis. Fins i tot els criteris de protecció han primat de forma clàssica cap als primers en detriment dels darrers. El Montnegre ha estat considerat per diferents autors com una mostra molt representativa de paisatge mediterrani forestal ben conservat, com a resultat d'unes formes d'apropiació multiseccular que han

"S'ha dit, per encanteri cap a tot allò que ens ve del nord, que hi ha una apreciació social, i de retruc administrativa, més gran cap als paisatges altimontans, alpins, rases, prats de muntanya, boscos d'avets i de caducifolis: fagedes, bedollars, etc., que cap als paisatges aspres i sovint assedegats dels ambients mediterranis"

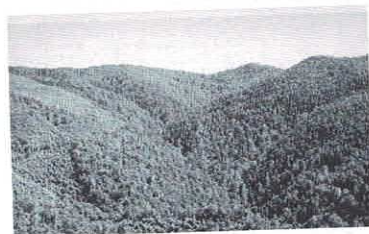
Vall de Raminyó, el 1.950, amb la carena del Montnegre al fons. L'aprofitament del terreny apte per a conreu era total.

Fotografia: Salvador Llobet.

Can Caselles, l'any 1.948

Fotografia: Salvador Llobet

Alzines, roures i perxades de castanyers des de Can Ginestar:

El Sot Gran. Any 1.948.

Fotografia: Salvador Llobet.

estat "intel·ligens", actualment en diríem sostenibles, unes formes d'exploració reverend que han estat responsables, més per sociologia que per ecologia, de la qualitat del paisatge actuals, que ens han arribat en forma de plusvàlua ambiental acumulada, a tota la societat, gràcies a la gent que hi ha viscut i que n'ha viscut; d'aquí que el primer reconeixement sobre la qualitat paisatgística continguda al massís s'hagi d'atribuir amb justa correspondència a la gent del territori.

Actualment, un dels models d'interpretació dels paisatges estableix que hi ha dues menes de forces inductores del canvi en les anomenades cobertes del sòl: les d'origen biofísic i les d'origen socioeconòmic, l'acceleració actual dels processos de canvi tenen a veure amb el que es defineix com a canvi global. El canvi global és provocat per causes naturals i per causes humanes. La societat humana és l'agent de canvi ambiental de primera magnitud, el primer pel que fa a l'escorça terrestre. Hi ha dos nivells d'expressió del canvi ambiental global. Un comprèn les petites, però dràstiques, alteracions que operen a àmbit planetari. El segon es refereix a l'augment acumulatiu de petits canvis locals que per sinergia contribueixen al canvi global.

A l'escala local, prenent el Montnegre com a exemple intentarem interpretar algunes de les manifestacions del can-

vi global, derivat en aquest cas del canvi d'usos. Especialment remarcable és el pas d'un Montnegre primari, productor històric de dendrorecursos (llenya, carbó i carbonet), altres recursos forestals (fusta, perxes, raïds i corbes, jàsseres, cadiratge, soques de bruc, etc.), recursos agrícoles, a un Montnegre terciari o de serveis. Mirarem d'avaluar els efectes d'aquest canvi damunt del paisatge per entendre la situació actual. Una primera aproximació feta a partir de les dades del cens municipal del 1956, del terme de Sant Celoni, referides a les parròquies situades al Montnegre dona el resultat d'un total de 54 masos dedicats plenament a les activitats agrisilvopastorals, repartits de la forma següent: Vilardell, 12; Olzinelles, 18; Montnegre 9; Fuirosos, 15; (nombre de masos per parròquies l'any 1956.)

Actualment no arriba al 10% el nombre de masos dedicats plenament a les activitats d'aprofitaçió agrisilvopastorals. L'efecte d'aquest canvi d'ús, tan sols pel que fa a la reducció del mosaic paisatgístic i a la pèrdua de biodiversitat associada, és realment molt notòria. Aquest aspecte el tractarem de manera més aprofundida en el proper article. Una mostra gràfica excepcional sobre el Montnegre primari o, millor dit, preindustrial, ens arriba d'un treball fotogràfic inèdit del geògraf Salvador Llobet, l'eminent mestre de geògrafs, del qual, amb motiu d'un treball de recerca en curs, la seva família amablement ens ha deixat accedir al fons documental, d'on procedeixen les imatges.

gent de muntanya

TOMÀS CLARAMUNT, PROPIETARI DE L'ESPLAI D'HORTSAVINYÀ

ADELA GENER

El senyor Claramunt, veí de Calella de la Costa, és una persona apassionada i vital, la seva energia es desborda sobretot quan parla de la muntanya del Montnegre, del bosc, dels arbres, de la natura, es nota que s'ho estima, que forma part d'ell i de la seva vida. I com ell diu, li eixampla el cor.

Cada vegada que neix un nét seu, planta un arbre a la seva finca de can Borra, on, a més, ha creat un arborètum, amb 70 espècies d'arbres diferents: alzinars, sureres, oliveres, etc., que vol ampliar amb la incorporació de cérvols i altres animals. Vol compartir la seva passió i el respecte per la natura amb les persones que ho desitgin; té previst que més endavant ho puguin visitar escolars o gent gran en les seves excursions al Montnegre. Veure brotar un arbre i anar veient com creix és el que més li agrada.

A l'any 1969, va comprar la finca can Benet Vives que va convertir en l'Esplai, una casa de colònies, amb serveis esportius, piscina i activitats de lleure i educació que va anar adaptant segons les necessitats del mercat. Sens dubte, ha estat una bona experiència d'activitat terciària a la muntanya del Montnegre.

Com va sorgir la idea de fer una casa de colònies?

A la finca de l'Esplai, primer hi vaig posar un restaurant, també hi volia fer una petita urbanització que va quedar bloquejada, només s'hi van fer 20 xalets normals, no gaire grans i no se n'hi va fer cap més. Em va semblar que obrir-hi un restaurant faria que molta més gent conegués la zona i, realment, així va ser, vam tenir molt d'èxit. Després ho vam arrendar a una empresa de colònies i quan es va acabar el contracte ho vam portar nosaltres; jo tinc molts fills i, amb les meves filles, vam fer una societat per gestionar-ho.

Són rendibles aquests tipus d'activitats al Montnegre? Hi ha la creença que és una muntanya amb un paisatge tancat.

No és el cas de l'Esplai, que té molta vista, tampoc és el cas d'altres llocs, que són molt oberts, com can Portell o Hortsavinyà, on hi ha l'audiovisual, que és un lloc fantàstic! A nosaltres, l'experiència de l'Esplai com a casa de colònies ens ha anat molt bé. Durant 10 anys ho hem explotat amb guany, a més de fer millores a les instal·lacions i a la casa. Des de fa un any està tancat, però no perquè no fos productiu econòmicament, sinó perquè ho portaven les meves filles i ara ja tenen família -marit, fills- i els és més difícil ocupar-se'n.

L'Esplai d'Hortsavinyà, obra de Tomàs Claramunt, és un conjunt d'equipaments educatius i esportius, construït a la finca de Can Benet Vives.

S'hi podria fer un hotel petit i us asseguro que hi hauria cua. Tot i que la carretera principal, que no està asfaltada, dificulta bastant l'accés i potser seria un inconvenient –ho dic des del punt de vista del negoci– però malgrat tot, estic segur que seria rendible.

A més, cal tenir en compte que estar situat en zona de Parc Natural té els seus avantatges, com és el fet que mai no hi haurà competència, ja que no se n'hi pot instal·lar cap altre al costat. Per altra banda, té l'inconvenient que no es pot engrandir ni s'hi poden fer obres, però en el fons no deixa de ser una garantia.

Una carretera asfaltada potser facilitaria que hi accedissin persones que no s'estimen la muntanya?

Actualment la pista està preciosa, està molt bé, l'han llaurat, anivellat i vibrat i, encara que plogui, s'hi passa bé. Segons les normatives, està previst asfaltar la carretera de Calella a Hortsavinyà, però no d'Hortsavinyà a Montnegre, ni cap d'altra. Pel negoci de la casa de colònies, si s'hagués asfaltat hauria anat molt bé, no només pels guanys econòmics, sinó perquè hi havia molt perill, sobretot amb la pluja, perquè el camí patinava molt. En d'altres Parcs Naturals, almenys la carretera principal està asfaltada; per anar al Montseny, per exemple, o als Pics d'Europa –jo hi estat i és així. En allò en què no estic d'acord és que s'asfalti, a més de la pista principal, 50 camins més, tot i que, si la pista principal no està asfaltada, cal que almenys n'hi hagi alguna de ben conservada.

Pel que fa al públic que va a la muntanya, hi ha de tot, però jo dic (fent broma) que es podria arreglar amb 2.000 pessetes. Com? Doncs posant un rètol que digués PROHIBIT AUTOCARS. En aquests moments també hi ha molts jeeps a la muntanya i als seus conductors els agrada que les carreteres siguin dolentes, cada dia en corren més. No oblidem les motos ni aquests vehicles que es veuen ara amb 4 rodes. Un dia ens vam topar en un revolt amb el campió de motocròs de Figueres, el vam ajudar a sortir de sota la moto –la meua dona encara se'n sent a l'esquena des d'aleshores– i li vaig preguntar perquè portava la roda del darrere pelada. I sabeu quina va ser la resposta? “Perquè així derrapa més.” Aquests són els que ens fan mal a nosaltres i s'ha de veure què es fa amb ells. Hi ha molts voluntaris al Parc que informen de les normes, dels bolets, de la fauna, però què es fa amb les persones que utilitzen la muntanya per anar amb vehicles a tota velocitat? En el fons, jo crec que és un problema d'educació. Si a la muntanya hi van només 3 persones sense consciència ni educació faran els desperfectes que vulguin; però si, en canvi, n'hi pugen 1.000 i són educades, no llençaran ni un paper a terra.

En definitiva, s'han de fer complir les normes, ja que la finalitat del Parc és que hi hagi un pulmó natural, però també s'ha de conservar perquè en gaudeixin les persones. Les persones han de tenir dret a anar a veure el Roure de Santa Maria, el bosc d'alzines o a veure si passa un esquiol. El problema no és la quantitat de persones que van al Montnegre, sinó que les que hi van siguin civilitzades. Amb tot això, respecte qui vol tranquil·litat i qui no vol sentir ni un cotxe a 100 km de distància. Però el Parc ha de proporcionar a la gent que ho vulgui el fet de poder pujar amb la família i la mainada i trobar-se enmig de la carretera un senglar o les perdius fent colla. Això és fantàstic! És un espectacle que no té preu. Això és el Parc!

En les seves finques quina activitat forestal hi fa?

L'any passat vam pelar suro, he tallat castanyers i alzines en les finques petites. A can Terrades no hi he fet res perquè anteriorment s'havia tallat massa. Ara, amb 14 o 15 anys, s'ha refet molt, quan la vaig comprar hi havia un bosc de verns i pollancre que s'anava a tallar i vaig dir que si el tallaven no volia la finca ni regalada. Sóc una mica romàntic. Cal ajudar el bosc, no es pot tallar sense pensar-hi, s'ha d'anar rendibilitzant per parts.

Com va sorgir la idea de fer una urbanització al Montnegre?

Cap als anys 60 jo em dedicava a la construcció, i em va anar molt bé a Calella. En aquells moments em va semblar que es podrien fer diners fent una urbanització al Montnegre. Ja he dit abans que havia construït 20 xalets a prop de l'Esplai i també en uns terrenys que vaig comprar al Baró d'Ovilvar, es va fer La Natura, completament integrada al paisatge. Aquesta petita urbanització, impulsada per mossèn Malgosa, que s'estima molt el Montnegre, i que veia com s'abandonaven les masies, va intercedir davant el Baró perquè em vengués els terrenys en un racó de la seva finca, tocant a l'Hostal. En aquest lloc hi vaig construir 4 o 5 xalets que es van habitar amb la finalitat de portar vida a la muntanya i a la parròquia.

Fa molts anys que conec mossèn Malgosa. La primera vegada que vaig anar a Montnegre, fa 42 anys, el mossèn ja hi era i també la Maria de l'Hostal. No hi havia ni llum. Aleshores ella era molt jove i quan va veure 6 o 7 joves, es pot dir que gairebé tenia por, tot i que després ens vam fer molt amics. Anàvem a la rectoria a passar el rosari amb el mossèn i ens quedàvem a dormir en una pallissa que tenia per als excursionistes.

Sé que és un contrasentit que m'agradi la natura i que hi faci urbanitzacions, però estic segur que si no s'haguessin parat oficialment ho hagués fet jo per voluntat pròpia. Però eren aquells temps. He canviat molt, abans anava a parar ballestes i ens dèiem els Amics de la Natura –també pot semblar un contrasentit– fins que ens en vam adonar i ho vam fer al revés, anàvem a portar mill i blat als llocs on abans havíem posat les ballestes.

Hi vivia molta gent a Hortsavinyà?

A l'any 69, de pagesia a Hortsavinyà ja no en quedava i només funcionava l'Hostal i el Centre Recreatiu. L'Hostal tenia 2 o 3 habitacions. Posteriorment, es va rehabilitar can Portell. Cap a l'any 70 o 71, s'hi van fer colònies en condicions molt precàries, no hi havia ni aigua. En les masies de dalt –Fontrodona i altres– si que s'hi vivia, també recordo altres cases habitades com can Camps, can Benet, can Calic, can Dalmau, can Paneguet o can Caselles. Encara recordo haver vist l'escola a dos llocs, primer a can Paneguet i on hi havia la rectoria, que la van tirar a terra cap a l'any 45 o 46.

Quan tenia 15 anys ja hi pujàvem amb els meus amics fent la travessa a peu de Calella fins a Tordera. Un dia que vam parar allà per esmorzar, l'escola estava oberta, hi havia una pissarra molt gran i un dels meus amics, que dibuixava molt bé, hi va dibuixar un combat entre avions i vaixells, i rèiem pensant amb la cara que farien els nens i nenes l'endemà. La veritat és que hi anàvem perquè ens van dir que hi havia una mestra jove molt bonica.

Tomàs Claramunt, a l'esquerra amb camisa de quadres, ballant amb la que seria la seva muller, Maria Ruscalleda, el dia 1 de setembre de 1.956, a Can Pica –l'Hostal de la Glòria– en ocasió de la festa de Sant Llop.

Tomàs Claramunt
amb els fills i els néts davant la
casa de Can Terrades
d'Hortsavinyà.

Creu que és recuperable la vida rural? És fàcil?

En aquests moments hi ha el turisme rural, però calen compensacions per als pagesos, subvencions, carreteres accessibles, escoles. Quan surto a caminar per les muntanyes i veig els pagesos que viuen del bestiar, en aquests moments, amb tot aquest enrenou de les vaques boges, penso en els diners que perdran i que hauran de marxar i abandonar les masies, veureu com se'n trobaran de barates d'aquí a poc temps.

Encara recordo quan a sota can Carreres, a can Valls, hi havia un home molt ignorant que hi vivia i quan li dèiem que podia veure els partits del Madrid per la televisió, contestava: Ca! No us ho creieu pas! Vagi al bar, li dèiem, i ho veurà. Ara aquella casa està deshabitada i al mig del menjador hi ha crescut una alzina. Em fa una pena!

Es pot fer aquesta opció? Què fan els de can Claric?

A can Claric fan mel, infusions i ho venen als mercats. A can Portell, tenen restaurant, un ramat d'ovelles, aviram, hort, conills. A can La Caseta fan de pagesos, tenen una botiga i venen a la urbanització de Sant Llop. Hi ha persones a la urbanització que hi viuen tot l'any, treballen a Barcelona i van i vénen.

A la parròquia d'Hortsavinyà hi ha activitat religiosa?

El mossèn va i ve, és el mateix de Sant Cebrià, i només fa missa per Sant Llop, abans també en feia per Nadal però s'ha anat perdent. L'església està bé, s'hi fa l'aplec, algun entrerrament o casaments. La campana sona molt bé, la va arreglar en Dani del can Claric. També hi ha el centre informatiu que dona molta vida i s'hi pot veure l'audiovisual que val molt la pena. Per cert! Darrerament han fet dos reportatges del Montnegre a TV3, en el programa Comarques, que estaven força bé.

A l'escola, tot i que és un aula prefabricada, hi ha, en aquests moments, 9 nens i nenes, amb dues mestres. Tot un luxe! A voltes no s'entén la manera com s'inverteixen els diners públics... però és l'únic indret del Montnegre on hi ha vida i futur.

indrets i camins

indrets i camins

ITINERARI 1

DE SANT MARTÍ DE MONTNEGRE A LA TORRE DE GUAITA, PASSANT PEL COLL DE BASSES.

SALVADOR RIERA I IBERN

S'inicia l'itinerari al davant de l'Hostal de Montnegre, on haurem arribat amb algun vehicle. Al darrere deixem l'església de Sant Martí que haurem visitat prèviament.

**Ascensió que ens porta
al cims del Turó Gros, la
part culminant del massís**

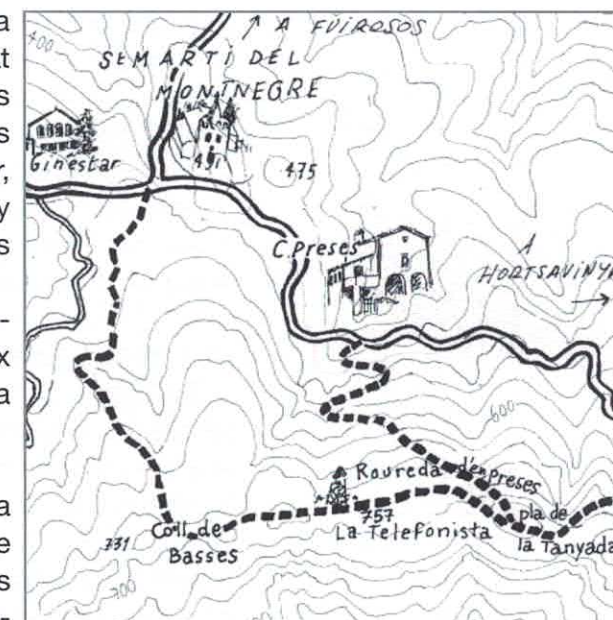
Es tracta d'una construcció que ja apareix documentada el 996 en el cartulari de Sant Cugat de Vallès i que ha estat reformada al llarg dels segles fins a la construcció que es pot admirar avui dia, formada per una nau amb dues dependències a cada banda del presbiteri. El campanar, rectangular, és cobert amb una torre piramidal que de lluny conforma una silueta inconfusible que es pot albirar des de diferents indrets de la muntanya.

Adossat hi ha el cementiri i, dins d'un mateix clos ajardinat, una estada que serveix de rectoria. Al costat mateix de l'Hostal, i tancant una mitja plaça, es troba la pairalia de Ca l'Auladell, encarada als cims cap on volem pujar.

Es travessa la carretera que va de Sant Celoni a Hortsavinyà i a l'esquerra s'agafa una pista forestal que es va enfilant amunt. Cal tenir present que hi ha diverses pistes de desembosc a banda i banda de la que hem enfilat. És qüestió d'anar sempre tirant amunt, encara que el camí vagi fent llaçades. La vegetació és un bosc mixt de suros, alzines i algun roure, amb sotabosc bàsicament de brucs, arboços i marfulls que configuren un sistema forestal típicament mediterrani. Segons el temps de la sortida, podem copsar les flaires meloses de les flors (la del bruc a la primavera i la de l'arboç i l'aristol a la tardor). Clapades de castanyers que conformen les típiques perxades es van intercalant amb el bosc autòcton a mesura que anem guanyant altitud.

Sant Martí es troba a 467 m sobre el nivell del mar. Vora la cota dels 600 m comencem a trobar les rouredes.

Les rouredes són la màxima expressió botànica de les parts culminants del massís. Els roures són alts, esvelts, llistats, amb les capçades exuberants. Quan no es despullen a l'hivern, deixen filtrar una tèbia llum a través de les fulles, de manera que hom te la sensació d'estar enmig d'una munió de gegants encapellats d'una arrissada verdor, verdor pàl·lida i groguenca a la primavera i estiu i que es va tornant ocràcia a mesura que es va entaulant la tardor.

Mapa: X. Puntés

Des de la torre del foc divisem
un extens panorama.

Fotografia: Xavier Espar

Venturers, i enmig dels roures dominants, es troba algun cirerer bord, trèmol, gatell, llorer, freixe o grèvol. Al cap de tres quarts d'hora aproximadament, segons la pressa que tinguem –i val més que no en tinguem gens– arribarem al Coll de Basses. Unes alzines centenàries, enmig de rouredes i perxades, marquen aquest punt confluent al qual haurem d'arribar independentment del camí o pista que hàgim triat per a l'ascensió. En arribar aquí, segur que ja haurem trobat rastres dels senglars, que en forma de foradades, rebolcades en algun biot o simplement petjades, posen de manifest la seva presència en aquestes boscúries, de botànica tan exultant, a voltes fins i tot luxuriosa, que fa que algunes sotalades que ja hem deixat enrere siguin realment impenetrables, d'un negre esponerós virat al verd d'una vegetació tan ufana. Enlloc com aquí es poden veure tots els colors del verd, el verd negre inclòs.

De Coll de Basses (720 m) seguim la pista en direcció a llevant, carenejant el Turó Gros. La pista és fressada per la sovintejada presència de vehicles tot terreny. A l'esquerra i enmig de la Roureda d'en Preses, veurem un petit reducte de faigs que ens recorden el veí Montseny i que tenen una forta significació botànica.

Si caminem amb atenció i el dia no és massa xarbotat per altres visitants, podem veure algun esquiol, tudó, gaig, rupit, cargolet o mallerenga, relativament abundants en la zona, i si la sort, definitivament, ens acompanya, fins i tot algun cabirol, espècie reintroduïda fa uns deu anys a la muntanya. Amb mitja hora més i sense massa esforç, gairebé planejant, arribarem a la Torre de Guaita o Telefonista, prop de la qual hi ha un punt geodèsic que assenyalava la part culminant del massís (753 m), cim que en ser envoltat de vegetació no permet veure les panoràmiques d'altres muntanyes pelades.

Tot i això, si hi ha el guarda a dalt de la torre, sempre hi ha la possibilitat de demanar-li permís per accedir-hi. Llavors la vista és magnífica. Es pot veure el Maresme, el Vallès, la Selva, el Montseny, Montserrat i enllà, com a teló de fons del nord, el Pirineu, mentre que si tornem a girar l'esquena, al mig del blau immens de la mar en dies molt clars es pot albirar Mallorca...

Per tornar a Sant Martí, un cop saciats amb tanta bellesa, si no volem tornar pel mateix indret, seguirem la pista tombant a l'esquerra del Pla de la Tanyada. Qualsevol camí, avall ens menarà a la carretera que va de Sant Martí a Hortsavinyà. Quan la trobem, tirem a l'esquerra i, després de passar per can Preses, gran pairalia que queda sota carretera, arribarem al punt de partida. Tindrem encara ocasió de reveure entapissats d'heures, vidalves, primules, ginestells, lligabosc i, prop d'algun bassiol, la petja d'un gat mesquer...

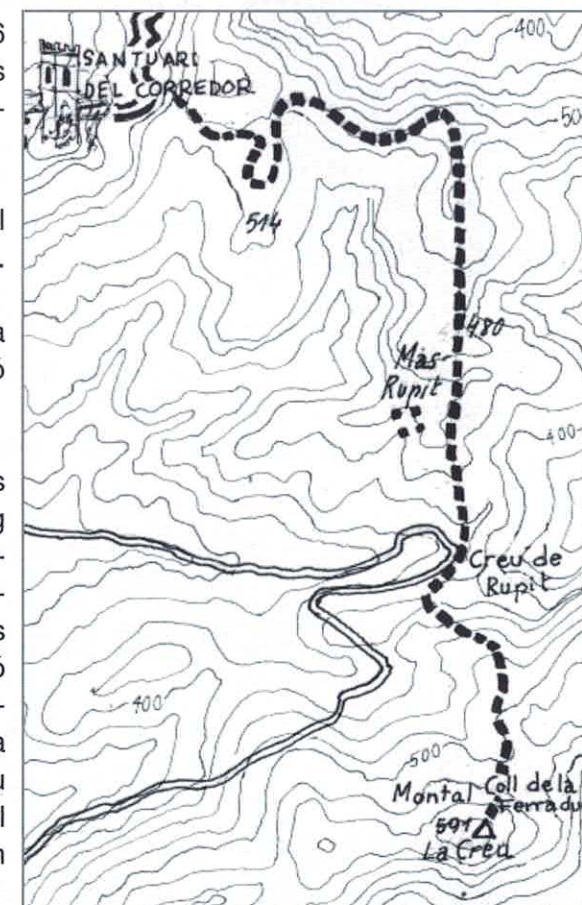
ITINERARI 2 DEL SANTUARI DEL CORREDOR AL MONTALT

TOMÁS MUELAS
Equip d'Activitats
Ambientals,
març del 2001

Santuari del Corredor, 645 m, l'església data de l'any 1576 i és d'estil gòtic tardà, en destaquen el campanar per les seves dimensions i el retaule d'estil plateresc. Al pla del santuari podreu gaudir de bones panoràmiques.

Inicieu la ruta per la pista principal, direcció Vallgorguina. Al cap de 9 minuts caminant, trobareu un camí a la dreta. Deixeu la pista principal i continueu pel camí de la dreta. Arribareu a un torrent, hi ha canvi en la vegetació, a causa de la humitat trobeu les espècies típiques de la vegetació de ribera. Després del torrent el camí es fa més estret.

Arribareu a la pista del Solell, seguïu per l'esquerra, 5 minuts després a l'esquerra apareix una pista poc definida i mig amagada per la vegetació. Continueu recte per la pista principal, i i al cap de 5 minuts trobareu una bifurcació, continueu recte per la pista i deixeu una entrada amb dos camins a l'esquerra, una mica més endavant i mirant en direcció nord-oest veureu la torre del Santuari del Corredor que destaca per damunt d'un espès bosc de pi pinyer. Arribareu a una cruïlla, continueu per la dreta, en aquest tram trobareu alguns camins que surten a dreta i esquerra, continueu pel camí principal i més evident que voreja el recinte de la gran finca de Mas Rupit.

Coll Cintet, 420 m, també conegut com la creu de Rupit, és una estratègica cruïlla de camins, a l'esquerra cap a Arenys de Munt, a la dreta a Canyamars i també trobeu l'entrada a Mas Rupit. Continueu rectes, és el camí que porta a la font del Mal Pas, un minut després al marge esquerre hi ha una entrada on comença una pista. Eviteu-lo i aneu recte.

Un minut després trobareu una bifurcació, deixeu la pista principal que porta a la font del Mal Pas i agafeu l'altra pista que, de pujada, us portarà a la roca de la Ferradura. En aquest tram us creuareu amb algun corriol o amb camins més secundaris, heu de continuar per la pista forestal.

Un itinerari interessant per la part alta de la serra del Corredor, tant al Santuari com al Montalt, amb el qual podreu gaudir d'una bona panoràmica. Si torneu pel mateix lloc, l'itinerari assoleix un desnivell de 400 m, i una durada aproximada de 4 hores

A mig itinerari veiem el campanar del santuari del Corredor emergir per sobre de l'espessa pineda.

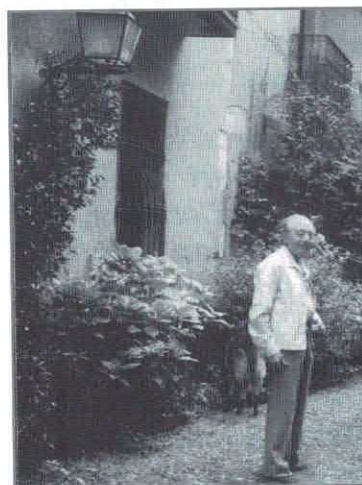
Al santuari del Corredor hi podem admirar el magnífic retaule plateresc recentment restaurat.

Arribareu al coll de la Ferradura. Aquí trobareu una roca grossa que al seu marge esquerre te gravat un dibuix amb forma de ferradura. Just abans d'arribar a la roca al marge dret del camí, surten dos corriols: agafeu el que fa més pujada, a l'inici del qual hi trobareu dos ferros d'una antiga cadena que abans tancava el camí. Un minut després arribareu a un pla. Aquí heu de prestar atenció, a la dreta s'inicia un corriol de pujada que d'una manera directa i fent un bonic trajecte us portarà al cim del Montalt.

Montalt, 595 m, vèrtex geodèsic, des del cim teniu una extensa panoràmica del Maresme, també hi ha vistes del Montnegre, del Montseny i la vessant vallesana, tot i que aquestes més limitades per la presència de vegetació alta.

L'Equip d'activitats ambientals organitza excursions guiades pel Parc Natural del Montnegre i el Corredor, i també per altres espais naturals de Catalunya. Informació i reserves: 93 340 25 41

EN LA MORT DE LLUÍS BALAGUER

Lluís Balaguer l'octubre de 1998 davant de Can Preses

El 21 de setembre de 2.000 ens va deixar, després d'una llarga malaltia, Lluís Balaguer de Pallejà.

El Sr. Balaguer, vinculat estretament al Montnegre a través de la finca de Can Preses, va ser el prototipus de propietari enamorat de la seva finca i del Montnegre, als quals va dedicar una bona part de la seva vida.

La família Balaguer accedeix a la propietat de Can Preses, una de les cases pairals més grans i ben situades de la muntanya, a la darrera dècada del segle dinou; quan l'adquireixen Concepció i Paulina Costa, àvia i tia àvia de Lluís. Lluís Balaguer l'hereta el 1973 del seu pare Arcadi Balaguer i Costa, recordat propietari de la finca durant cinquanta anys.

Lluís, advocat de formació, va ser persona inquieta i treballador infatigable i no només s'ocupà de la seva propietat sinó que va ser part activa en totes les iniciatives al voltant del Montnegre: Fundador i President de l'ADF Forestec, va ser també l'ànima de la creació de l'Associació per a la Defensa del Montnegre i Corredor, de la que fou vicepresident fins la seva mort. La preocupació pels temes forestals i ambientals el va dur a participar en diverses associacions del país: al Consorci Forestal de Catalunya, a la Junta Directiva del qual va pertànyer, així com a la de l'Institut Agícola Català de Sant Isidre a qui va representar també dins la Comissió de Protecció de la Natura de la Generalitat.

Guardem d'en Lluís Balaguer el record d'un veritable cavaller: home de paraula, enèrgic quan calia, perseverant en allò que pensava que era el millor per la nostra muntanya, lleial i honest en els seus plantejaments. La malaltia que finalment el va dur a la mort va ser una prova que va suportar amb entesa i que va donar un nou testimoni de la seva categoria humana. El recordem amb afecte i admiració.

XAVIER ALFARAS.

miscel.lània

ELS BOLETS DE PRIMAVERA

BELISARI GONZÁLEZ
Associació Micològica
del Maresme

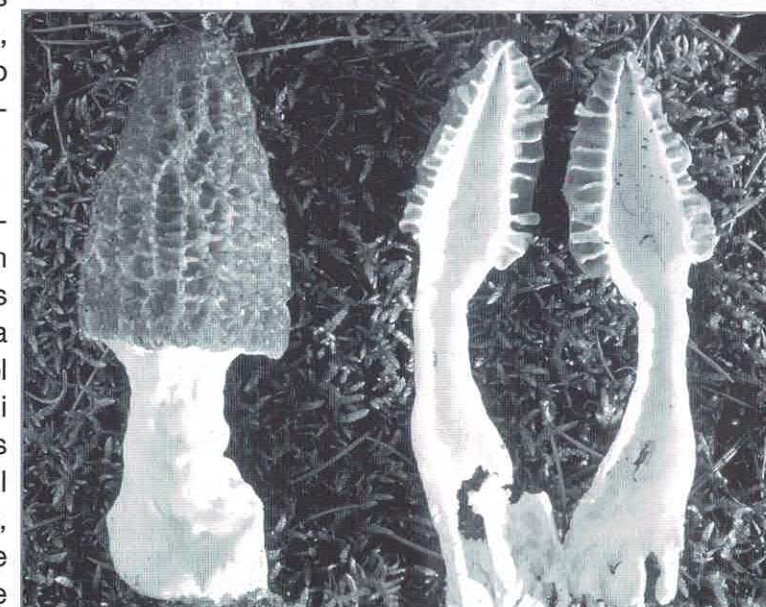
Des de primers de març i fins a mitjan de maig, podem gaudir d'unes 25 espècies comestibles de bolets, algunes de les quals també les trobem a la tardor i unes altres són exclusives de la primavera.

Al Maresme, dins del grup de xampinyons, es pot trobar l'Agàricus campestris (CAMPEROL) i l'Agaricus arvensis (BOLA DE NEU ANISADA) que, junt al Marasmius oreades (CAMASEC), l'Amanita rubescens (CUA DE CABALL), el Coprinus comatus (BOLET DE TINTA), l'Agrocybe aegerita (POLLANCRO) i el Suillus granulatus (MOLLERIC), repeteixen estació.

Com a exemplars de primavera trobem les exquisides Morchela, en les espècies Vulgaris, Rotunda, Cònica, Elata, etc., conegudes amb el nom vulgar de MÚRGOLES o RABASSOLES.

L'hàbitat de les espècies que repeteixen estació ve a ser el mateix que el lloc on les varem trobar a la tardor. Les múrgoles o rabassoles es poden localitzar, amb una mica de sort ja que no sempre surten al mateix lloc, dins del triangle format per la cara sud del Corredor i els termes de Dosrius i Canyamars. A prop dels camins que van des de Collsacreu fins al Corredor, encara en terme d'Arenys de Munt, també se n'han trobat exemplars. Enguany se n'han trobat al terme municipal de Sant Pol de Mar. Creixen enmig de l'herba, en camins o en prats, a prop de planifolis, però també de coníferes, i estan bastant amagats. Són gregaris, és a dir que quan en trobes un exemplar, generalment en trobes d'altres al seu costat. El color del barret és variat, des del gris bru, groc or o bru, fins al gris negre. És alveolat, semblant a les bresques de cera dels ruscs d'abelles i, potser, de forma arrodonida o cònica. El peu, per regla general, és de color blanc.

Múrgoles a rabassoles
Fotografies: Quim Reberté

Per als amants de la natura i de la micologia s'enceta una nova temporada, com a preludi de la gran estació micològica que serà la propera tardor.

RESUM METEOROLÒGIC DE L'ANY 2000

ANTONI BOMBÍ ARNAU

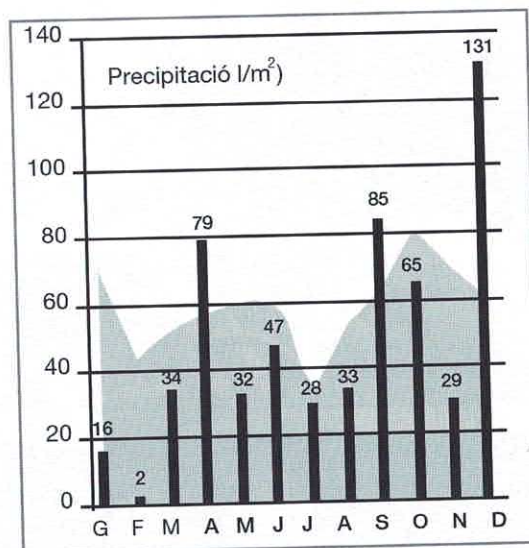
Biòleg del Parc Natural
del Montnegre i el Corredor
Servei de Parcs Naturals. Diputació
de Barcelona

El Parc Natural del Montnegre i el Corredor disposa actualment de quatre estacions meteorològiques automàtiques i de sis pluviòmetres d'acumulació. Cal esmentar que les estacions automàtiques, a més de proporcionar dades que permeten anar coneixent cada cop millor les peculiaritats climàtiques del nostre territori, estan preparades per a transmetre dades en temps real, cosa que les dota d'un gran valor per a la prevenció d'incendis forestals. Les dades, un cop recollides i elaborades, es troben a disposició dels estudiosos i de les persones interessades que les requereixin.

Les dades globals de precipitacions de l'any 2000 (una mitjana de 580 l/m² en el conjunt de pluviòmetres d'acumulació distribuïts pel parc), ja a primer cop d'ull mostren que ha estat un any sec, amb precipitacions clarament

per sota les habituals. Si a aquest fet s'afegeix la sequera que va caracteritzar l'any 1999 (una mitjana de 521 l/m²), és explorable l'eixut experimentat per moltes fonts i corrents d'aigua superficial.

Analitzant la distribució de les pluges, cal destacar l'extrema sequera amb què s'inicià l'any. L'hivern dels anys 1999 i 2000 va presentar un balanç de precipitació molt pobre, amb un febrer absolutament sec. La primavera i l'estiu han gaudit de menys pluja del que és habitual, però regularment repartida, de tal manera que la vegetació no ha sofert dèficits hídrics importants. Sortosament les pluges de tardor, i molt especialment les importants quantitats recollides en els mesos de desembre i gener, han retornat la saó als nostres boscos, que inicien l'any 2001 amb perspectives molt més bones.

Mitjana de la sèrie
de 25 anys a
Collsacreu 703 l/m²

Any 2000 (mitjanes
estacions del parc
580 l/m²)

En el gràfic adjunt, on es comparen les mitjanes de les mesures de precipitació mensual dels pluviòmetres del parc amb les mitjanes mensuals de l'estació de Collsacreu (sèrie de 25 anys), s'observa que només tres mesos (abril, setembre i desembre) han recollit precipitacions per sobre la mitjana d'un any normal. Les temperatures han estat moderament altes, amb poques gelades i amb les dates més caloroses localitzades al mes d'agost. Les dades dels dos darrers anys de la taula següent corresponen a l'estació de Can Bosc (Corredor, 455 m s.n.m.), que ha assolit les temperatures màximes de l'any els dies 24 i 25 d'agost amb valors de 34,5 i 34,0 graus respectivament.

CAN BOSC		gener	febrer	març	abril	maig	juny	juliol	agost	setem	octub	novem	desem	mitja.
1999	temp. mitjana	7.12	6.40	9.45	11.40	16.77	18.34	21.46	22.12	18.12	13.91	7.78	7.19	13.34
	temp. màxima	17.8	19.6	20.8	22.5	26.9	29.2	28.5	32.0	27.9	22.5	18.1	16.8	32.0
	temp. mínima	-3.1	-3.7	-0.3	0.9	7.5	12.2	15.1	14.8	10.0	5.4	-3.4	-2.9	-3.7
	dies de gelada	3	8	1	0	0	0	0	0	0	0	4	4	20
2000	temp. mitjana	5.67	9.10	10.20	11.23	15.95	18.84	20.00	22.05	19.6	13.55	9.59	9.29	13.72
	temp. màxima	17.6	17.7	23.0	21.4	23.4	28.1	29.2	34.5	26.6	20.3	17.4	16.5	34.5
	temp. mínima	-1.0	2.1	1.2	1.8	8.4	10.9	11.3	12.5	13.3	6.8	3.6	0.5	-1.0
	dies de gelada	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6

NOTÍCIES

DANI RANGIL · XAVIER ALFARAS

Escola d'Hortsavinyà

L'escola rural d'Hortsavinyà va iniciar aquest curs amb instal·lacions noves. Es tracta d'un mòdul prefabricat, però folrat amb fusta, situat al pla de la Rectoria, d'uns 120 m². El curs anterior, Hortsavinyà havia recuperat l'escola després de trenta anys sense tenir-ne, mercès a la reivindicació dels pares, que no es van aturar fins a tenir-la. En aquell primer curs tan provisional, les classes per als nou alumnes es feien en una sala de can Portell, de 12 m². Enguany hi ha tretze alumnes, que poden gaudir d'un espai confortable en un paratge magnífic.

Clavegueres al sot de l'Aram

Pel sot de l'Aram passa un torrent que neix a la zona urbanitzada de can Domènec i Castellar d'Índies. Aquest torrent s'uneix a la riera de Pineda sota la Gorga de l'Aigua, un xic més amunt del molí de can Mas. Un bon tram d'aquest sot té un alt valor ecològic, i no ha estat fet malbé per la mà de l'home. Però de tant en tant hi ha abocaments de clavegueram a la part superior del torrent. Quan això passa, la pudor i les restes de matèries fecals són ben evidents.

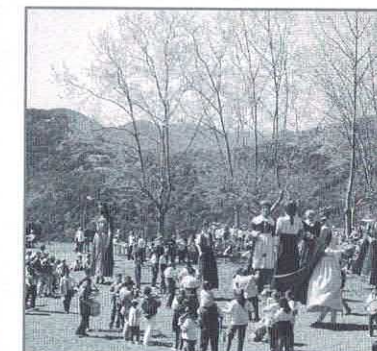
Reformes a l'església d'Hortsavinyà

En virtut d'un acord establert entre el bisbat de Girona i la Diputació de Barcelona, els murs externs de l'església d'Hortsavinyà han estat repicats per treure'n l'arrebossat i deixar-hi la pedra vista. Fruit d'aquestes obres, ha quedat al descobert una pedra gravada, amb la data "1 de maig de 1767". També s'ha instal·lat un vidre al rosetó. L'acord preveu tornar a arrebossar els murs d'aquí a uns mesos.

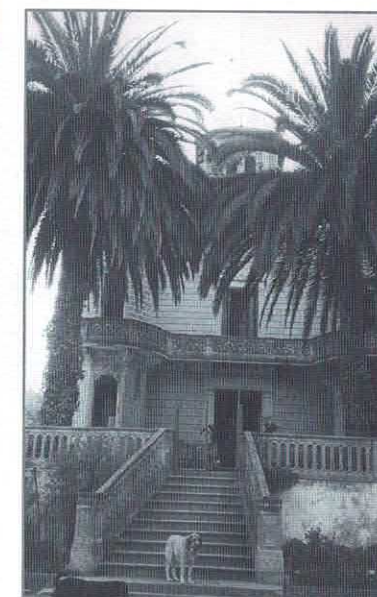
L'Associació de Masies s'ha queixat a la Diputació de no haver estat ni informats ni consultats, ja que són membres d'aquesta associació els qui fan el manteniment i la neteja de l'església i del cementiri. Tampoc són partidaris de tornar-la a arrebossar.

Publicació recull de treballs de la III Jornada d'Estudiosos del Montnegre Corredor. Ja està disponible la publicació que recull les ponències i comunicacions presentades a la III Jornada d'Estudiosos del Montnegre-Corredor, que organitza el Servei de Parcs de la Diputació. L'obra aplega un total de 31 treballs de botànica, geografia, zoologia, gestió, ecologia i patrimoni. Va ser presentat el diumenge 13 de maig a l'Ajuntament de Dosrius, en un acte en el que es van presentant també una sèrie d'itineraris excursionistes editats per aquest Ajuntament.

Reformes a l'Hostal Vell - Centre d'Informació del Parc Natural a Hortsavinyà El novembre del 97 obria les seves portes aquest Centre d'Informació, a la masia on hi havia hagut sempre l'hostal d'Hortsavinyà. L'edifici havia sofert reformes molt radicals, tant a l'interior com a l'exterior, que vulneraven la normativa arquitectònica del Pla especial Montnegre-Corredor en gairebé tots els seus articles, i que van causar el rebuig de veïns i visitants. El tema va sortir a la llum pública, en el curs de la III Trobada d'Estudiosos del Montnegre i Corredor, que es va fer a Pineda el novembre del 99. Aprofitant la construcció d'un petit magatzem annex al

L'aplec de l'Erola a Hortsavinyà, enguany celebrat el 16 d'abril, convoca cada any un públic nombros, principalment de Tordera, Pineda i Calella.

Dones d'Aigua -Ca l'Oller- a Sant Iscle, (vegéu pàgina XX), ha estat enguany escenari de la cloenda del festival de primavera de l'Alt Maresme.

Un moment de les obres de reparació de l'església d'Hortsavinyà

Centre d'Informació en la seva part posterior, la Diputació ha començat a esmenar l'error i, així, es recupera en aquesta part de la masia una estructura externa molt similar a l'antiga. Tant de bo s'apliqui el mateix criteri a tot l'Hostal Vell.

Més pistes contra els focs?

A partir d'un estudi elaborat per tècnics de la Diputació, s'han desemboscant antigues pistes forestals per tal que hi puguin passar els camions de bombers. A Hortsavinyà, l'any passat se'n va obrir una que va a parar a can Buc de Vallmanya; aquesta pista ja va originar crítiques, car passa per alguns trams del curs de l'aigua de la riera, i té uns pendents tan pronunciats que, a la pràctica, serveix de circuit per a trial i 4x4, però és del tot intransitable per a camions de bombers carregats amb tones d'aigua. Aquest hivern se'n volien obrir dues més a la serra de l'Espinal, però les tasques van ser aturades a petició de veïns i propietaris afectats, que consideren que l'obertura d'aquestes pistes incrementaria més el perill de foc que no pas contribuiria a la seva extinció.

Itineraris pel Montnegre promoguts per l'Ajuntament de Pineda

L'objectiu principal d'aquests itineraris és donar a conèixer antics camins per fomentar el coneixement del medi natural més proper al municipi, la

riquesa d'aquest medi pel que fa a fauna, flora, història i històries, i la necessitat de preservar-lo.

El primer es va dur a terme a la tardor. Una seixantena de pinedencs i gent de pobles propers van seguir els camins i les explicacions de dos guies de Montnegre Guiatges, fins arribar al Salt de l'Aigua i al veïnat de Montcal.

El segon es va fer amb motiu de l'aplec de l'Erola. Unes vint-i-cinc persones van pujar a peu fins a Hortsavinyà pel camí de les Costes, redescobrint aquest antic camí de bast que uneix Hortsavinyà amb Pineda.

Dos més se n'hauran fet al mes de maig, pel Montpalau i el turó de la Guàrdia.

Mn Malgosa voltat d'antics feligresos de Montnegre

El darrer 4 de març es va celebrar a Mosqueroles el 50 aniversari de l'ordenació sacerdotal de

Mn. Francesc Malgosa, que durant més de 30 anys exercí el seu ministeri com a rector de St

Martí de Montnegre. Mn. Malgosa va ser l'artífex de la restauració de l'església i recinte de St. Martí, i és recordat amb molt afecte pels seus antics feligresos.

Aplec de l'Erola a Hortsavinyà i Rifa del Rector a Sant Pere de Riu

El dilluns de Pasqua, 16 d'abril, es va fer al voltant de l'església de Sant Pere de Riu, l'anomenada Rifa del Rector, en la qual es rifen coses com dotzenes d'ous o un xai, amb l'assistència, sobretot, de colles de gent de Pineda. A Hortsavinyà, es va fer la tradicional festa del Roser, amb l'aplec de l'Erola. Aquesta festa, que mai es va deixar de celebrar, va recuperar el caire festiu a partir del 1998, en què, a més de la missa i el cant dels goigs a la Mare de Déu de l'Erola, es va fer un vermut popular i ball de pagès. L'any 99, l'Associació de Veïns de les Masies d'Hortsavinyà va aprofitar la diada per fer una arrossada, amb la qual es van recaptar els diners per instal·lar un campaner elèctric. A la del 2000 es va celebrar la recuperació de l'escola del poble, i la d'enguany ha estat de centenari: Hortsavinyà ha complert nou-cents anys. Tot i que els plugims del matí van deslluir el dia, l'assistència al llarg de tota la jornada va rondar el miler de persones. El moment més emotiu va ser el del pastís gegant del centenari. Les espelmes van ser enceses per persones grans que havien nascut a Hortsavinyà, i les van bufar els alumnes de l'escola, un símbol de futur per a la gent del Montnegre.

Veiem els arbres i veiem el bosc

Tenim cura tant dels parcs naturals com dels espais agraris, els boscos o els petits indrets. Per això treballem al costat dels ajuntaments i avancem, entre tots, cap a una gestió sostenible del territori.

Parcs gestionats directament per la Diputació de Barcelona, o en consorci amb els ajuntaments: Parc Natural del Montseny, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Parc Comarcal d'Olèrdola, Parc Natural del Montnegre i el Corredor, Parc Comarcal del Castell de Montesquiu, Parc Natural del Garraf, Parc de Collserola, Parc Agrari del Baix Llobregat, Parc de la Serralada Litoral, Parc de la Serralada de Marina, Espai Natural de les Guilleries-Savassona, Parc del Foix.

www.diba.es

*Aquesta publicació ha estat possible gràcies
a les subvencions de:*

AJUNTAMENT DE FOGARS DE LA SELVA
AJUNTAMENT DE LLINARS DEL VALLES
AJUNTAMENT DE MATARO
AJUNTAMENT DE SANT CELONI
AJUNTAMENT DE TORDERA
AJUNTAMENT DE VALLGORGUINA
AJUNTAMENT DE SANT ISCLE DE VALLALTA

LA LLUNA DE CAN CASTELLAR

lluna **esports.com**

CASA DE COLÒNIES

ESCOLES
COLÒNIES D'ESTIU
ESTADES ESPORTIVES
TURISME FAMILIAR

BÀSQUET

EXCURSIONS

MOUNTAIN
BIKE

210 PLACES

INSTAL·LACIONS

HABITACIONS DE 4, 8, 10 I 12 PLACES

CUINA PRÒPIA

TIROLINA

ACTIVITATS

FUTBOL

